פּרייז 25 גראָשען ערשטער יאָהרגאַנג „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" (183)

אַפּטאָג,
מעז.
בײַר לעבען'
Redakcja i ...
„Radomer K...er Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.
ul. Sienkiewicza 61.

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

אַנאָנסען פּרייזן:
איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
" " אין " 40 "
" " נאָכ'ן " 18 "
די ערשטע און לעצטע זייט צוגעהעלכן 4 שמאָלמען
אין טעקסט " 4 "

25-go listopada 1927 r. ◆◆ ראַדאָם פרייטאג א׳ כסלו תרפ״ח ◆◆ פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך

ŻĄDAJCIE WSZĘDZIE

PEPEGE

ŚNIEGOWCE KALOSZE

„PEPEGE"
POLSKI PRZEMYSŁ GUMOWY T. A. w GRUDZIĄDZU
ELEGANCKIE
TRWAŁE TANIE

Śniegowce damskie z gabardyny z aksamitnemi wyłogami wysokie	Zł.	25,—
" " " " " niskie	"	22,—
" " z trykotu „Jersey" z aksamitnemi wyłogami niskie	"	19,—
Kalosze męskie ciepłe	"	12,70
" damskie "	"	11,30

p. L. WAJSBORTOWI z p. S. CUKRÓWNĄ
z intencji Ich zaślubin wiecznej miłości i zadowolenia
życzy
M. MÜLLERÓWNA.

Powszechny Bank Spółdzielczy
w SZYDŁOWCU.

נעמט אָן אַלע סאָרטן באַנק-אָפּעראַציעס און ערלעדיגט אַלע אינקאַסאָס שנעל און פאַר אַ מינימאַלע פּראָוויזיע.
די ראַדאָמער קליענטען, וועלכע האָבן וועקסלען אויף שידלאָוויעץ קענען די וועקסלען איינגעבן אויף אינקאַסאָ דעם ה׳ ב. שיינפעלד ראַדאָם, לובלינער 30, וועלכער ערלעדיגט ווי אַמשנעלסטען
רעיעלע | די אויסצאָהלונגען. | בעהאַנדלונג.

JAŚNIEJ SŁOŃCA
NAJLEPSZA ZAPRAWA DO PODŁÓG
פרישט אָב פּאַסאַדזשקעס, ליגאָלעאום און פאַרבט אין פערלויף פון איין שעה, ווייסע פּאָדלאָגעס אויף רויט אָדער טונקעל-ברוין.

הייזער אין בערלין
קויף איך, צאָהלע קאַסע, ערלעדיגע אין לאַ׳ן
H. MARCUS Berlin Wilmersdorf
Motzstr 49 tel. Pfalzburg 9704
צו ערקונדיגען זיך אין לאָדז
H. MARKUS Łódź Narutowicza 9.

צוזאַמען מיטן גאַנצען פאָלק טרויערן מיר איבער דער שווערער אבידה צוליב'ן טויטס פון אונזער גרויסען שריפטשטעלער און טרייען קעמפער פאַר דער יודישער קולטור
ה. ד.
נאָמבערג
רעדאַקציע
„ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Dr.
Pomrok
(Choroby wewnętrzne,
nerwowe i dziecięce.)
Radom Lubelska 58
POWRÓCIŁ

PŁYN
JAŚNIEJ SŁOŃCA
CZYŚCI IDEALNIE
SZYBY, LUSTRA
i WSZELKIE METALE
NIE RYSUJĄC ICH.
SPRÓBUJCIE A PRZEKONACIE SIĘ

Kraków
Do Biblioteki Jagiellońskiej

דער ווינטער איז שוין דא און אונזערע עסקנים בעדאַרפען בעצייטענס זאָרגען וועגן א קויהלען־אַקציע.

שוין צוויי וואָכען ווי דער ווינטער איז געקומען צו אונז צו גאַסט אין זיין שניי־ווייסען פעלץ, מיטבריינגענדיג מיט זיך זיין אַלט־בעקאַנטען שווערען באַגאַזש פון פראָסט און קעלטען. דאָס הייַנטיגע יאָהר האָט זיך דער ווינטער א קליין ביסעל צוגעאיילט און זיך בעוויזען אין סאַמע מיטען הערבסט. געהן איינקלאָגען איהם דערפאַר אין געריכט איז גאָרנישט קיין עסק. אפילו ארויסצובעקומען א „זאַטשעמאַניע" איז אויך נישט קיין לייכטער ענין. מן הסתם שטימט בעסער זייער ווינטער־לוח אין ער און זיינע פראָסט זענען גערעכט.

עס בלייבט נאָר איין זאַך: אויפצוּוועקען אונזערע כלל־טוער און עסקנים און זיי דערמאנען, זיי זאָלען קיין טעות נישט האָבען אין חשבון פון זייער לוח, אריינרעכענדיג דעם סוף חודש חשון אין דעם אנפאַנג'ס כסלו פאַר הערבסט מאָנאַטען, ווען די אויפגאַבע פון א קויהלען־אַקציע איז נאָך פריה־צייטיג.

שוין צוויי וואָכען איז ווינטער און דער שניי און די פראָסט דרינגען אריין זייט דעמאָלט אין די אָרימע שטובען, וואו ס'איז נישטאָ אפילו מיט קיין שפּענדעלע צו פערהייצען. ס'איז דעריבער שוין די העכסטע צייט אונזערע עסקנים זאָלען זיך נעמען צו רעאַליזירען די קויהלען אַקציע, נישט וואַרטענדיג, ווי זייער מנהג איז, ביז'ן סוף ווינטער.

די צאָהל פון אָרימע און אונפערמעגליכע, וועלכע נויטיגען זיך אין בעהייצונג'ס־מאַטעריאַל, וועלען היינטיגען ווינטער אויסמאַכען לפי ערך א בעדייטענד גרעסערע ווי אַלע מאָהל. די מאַטעריעלע לאַגע ביי פיעל היגע יודישע פאַמיליעס האָט זיך דורך דער צייט פילפאַכיג פערערגערט און זיי מאַטערען זיך גענוג איבער די כחות דעם טאָג מיט א שטיקעל טריקען ברויט איבערצולעבען. אין דער היינטיגער קויהלען־פערטיילונג וועלען נישט נאָר סתם אָרימעלייט זיין די איינציגע נצרכים. דערין העלפען זיך נויטיגען פיעל בכבוד'יגע און אָבגעקומענע, וואָס וועלען אין דער שטיל אויסגעהן פון קעלט און נישט קומען צו קיינעם אויסשטרעקען א האַנד.

אונזערע געזעלשאַפטליכע עסקנים בעדאַרפען אין דעם גוט געדענקען, און געמעגנדיג ערנסט די קאָלאָסאַלע צאָהל פון די נויטבעדערפטיגע און אויך דאָס, וואָס דער ווינטער האָט זיך פריהער געשטעלט ווי אַלע מאָהל, שוין צוטרעטען אונטערנעמען די אַקציע אין דער געהעריגער צייט, כדי זי אדורכצופיהרען אין א ברייטערען פערנעם און גלייכצייטיג אָרגאַניזאַציאָנעל זי אָוועקשטעלען אין א סיסטעמאַטיש־אויסגערעכענטער אָרדנונג.

די שאַפונג'ס־איניציאַטיווע צו אזא אַקציע דאַרף ווערען בעצייטענס א געשעהענער פאַקט. אין ראַדאָם איז שוין באַלד געוואָרען א טראַדיציע, אז די קויהלען־פערטיילונג ווערט געבוירען פורים־צייט, און דאָס דאַרף דאָס היינטיגען יאָהר אויסגעמיטען ווערען. אונזערע עסקנים ווייסען שוין פון דער פראַקטיק, אז דאָס שפּעטע שאַפען די אַקציע פון א קויהלען־זאַמלונג ווערט א דורכגעפיהרט בחפזון'דיג, אויף דער געשווינד און ממילא קאָנען די פאָלגען נישט זיין קיין צופריעדענשטעלענדע און ליידען דערפון, ליידט דער אָרימאַן.

דעריבער איז זעהר נויטיג און חיוני שענסווערטה, אז ס'זאָל זיך שוין שאַפען אזא קאָמיטעט, וואָס זאָל זאָרגען, אז די קויהלען־אַקציע זאָל וואָס פריהער אדורכגעפיהרט ווערען אין וואָס א גרעסערען מאַסשטאַב אין דער גאַנצער שטאָדט ביי דער יודישער בעפעלקערונג. די פאָלגען וואָלטען ממילא אזוי נאָך געווען גרעסערע און די פערטיילונג וואָלט אויסגעפאַלען וואָס פריהער און דערצו געווען א ברייטערע און א ראַציאָנעלע.

אונזערע עסקנים דאַרפען געדענקען אז ווער עס העלפט בעצייטענס העלפט דאָפּעלט!

ב. צווייג.

דרוקעריי

פון

„ראַדאָמער־קעלצער לעבען"

מאַכט בעקאַנט,
אז ס'ווערט אָנגענומען אַלערליי פריוואַטע דרוק־ארבייטען ווי:
בריעף־בויגען,
קאָנווערטען,
רעכנונגען,
מעמאָראַנדומ'ס
ברויט־קוויטעלעך.
פלוג־בלעטלעך (אולאָטקעס)
צו רעקלאַמירען פערשידענע בראַנזשעס, פאַכען און האַנדעל'ס־אונטערנעהמונגען, ווי אויך בעקאַנטמאַכונגען און אויפרופען פאַר געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס.
אַלץ ווערט אויסגעפערטיגט סאָליד, רעיעל, שעהן, שנעל און ביי די בעסטע און צוגענגליכע בעדינגונגען.

הינטער די קוליסען פונ'ם אמאָליגען מאַגנאַטען־לעבען אין ראַדאָם.

13. פון מלך אביון.

צווישען די געסט, וואָס האָבען בעזוכט די וואָהנונג פון ראַדאָמער געוועזענעם גביר ק. איז איינמאָהל אין א שטילען בעגינען אַרויפגעקומען א יונג שעהן מיידעל און איינגעצען א צעכראָגענע האָט זי ביי דער דיענסט, נאָך שטעהענדיג אויף דער שוועל, געפרעגט אין דער שטיל אויף איינעם פון די לייטענאַנטען, וואָס זענען דאָרט געווען איינקוואַטירט. ווען די דיענסט האָט איהר אָנגעוויזען אויף איינעם פון די צימערען, וואו מ'האָט פריהער געברויכט דורכגעהן דעם קאָרידאָר, דאָס עס־צימער און נאָך א צימער, האָט זיך דאָס מיידעל שטיל אריינגערוקט און כמעט אויף די שפּיץ־פינגער געהאַלט זיך אהין אריינשאַרען, אז קיינער זאָל איהר נישט בעמערקען. אָבער ווי נאָר זי האָט געשטעלט דעם ערשטען טריט אין עס־שטוב האָט זי דאָרט שוין געטראָפען, נישט קוקענדיג אויף דעם פריהען בעגינען, אינטערעסאַנטען, וועלכע, ווייזט אויס, זענען געקומען אזוי פריה אויך מיט דער זעלבער כוונה, כדי די לייטענאַנטען צו טרעפען אין זייער פריוואַטער וואָהנונג, איידער זיי געהען אוועק אין דער קאָמענדע.

דאָס ניי־אריינגעקומענע מיידעל איז וואַהרשיינליך אויסען געווען מיט איהר פריהמאָרגען וויזיט קיינעם נישט צו בעגעגענען, אָבער איהר אויסרעכנונג האָט זיך נישט איינגעגעבען, ווייל אויף דעם זעלבען פּלאַן האָבען זיך אנגעשטויסען פיעל אנדערע אינטערעסאַנטען וואָס האָבען געהאַט צו ערלעדיגען פערשידענע אנגעלעגענהייטען.

נאָכ'ן אריינקומען אין דער עס־שטוב איז דאָס מיידעל געבליבען שטעהן א צומומעלטע. זי האָט זיך שטאַרק פערשעמט און דאָס פנים האָט איהר געפלאַמט פון גרויס שרעק, און צודודערונג. דאָס האַרץ האָט זיך ביי איהר געוואָרפען ווי ביי א גזלן, ווען זי האָט צווישען די אנוועזענדע בעמערקט בעקאַנטע פנימער. זי איז ביי זיך אין די אויגען אליין געפאַלען און אין די אויערען האָבען איהר געקלינגען שניידענדע פאָרוואורפען! ראחעלא, דו שטאָלצע אומשולדיגע ראחעלא, וואו ביסטו פערקראָכען? ווי קומסטו אזוי פריה צו מיליטער־לייט און נאָך דערצו אין זייער פריוואַטער וואָהנונג...?

דאָס איצט אריינגעקומענע מיידעל האָט געהייסען ראחעלא. און איז געווען א טאָכטער פון א ראַדאָמער חסידישע פאַמיליע. א אנגעצערטעלטע, א נאאיווע, וואָס האָט נאָך איהר לעבען רעכט א וואָרט נישט אויסגערעדט מיט א יונגענמאַן. ביי טאַטע־מאַמע איז זי געווען אָבגעהיטען ווי דאָס אַפּעל פון אויג. די איז געווען זייער שטאָלץ. זיי האָבען זיך מיט איהר געגרויסט און פאַר מענשען געריהמט זי פאַר דאָס צנועה'דיגסטע מיידעל פון גאַנץ ראַדאָם. ראחעלא איז געווען א דערוואַקסען מיידעל. א בילד־שעהנהייט, אין מיט'ן אויפבליה פון איהר יוגענד. אויך איהרע עלטערן זענען פאַר דער מלחמה געווען זעהר רייך און מ'האָט איהר שוין דעמאָלט גערעדט שידוכים רייכע מיט רוחס און יחוס. די מלחמה האָט אָבער פון זייער רייכטום א הל געמאַכט און אויך זיי זענען אראָב פון זייער געהויבענער מדרגה. ראחעלא איז איצט

דער שטייער-אומזאץ דארף פערלייכטערט ווערן.

אין לעצטען נומער פון וואכענבלאט „פרושעמיסל אי האנדעל" געפינט זיך א סטאטיסטיק פון אומזאץ-שטייער, וואס איז איינגעפלאסען פון די אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען אין די לעצטע צוויי יאהר. פון דער דאזיגער סטאטיסטיק לאזט זיך מאכען געוויסע אינטערעסאנטע מסקנות. די סטאטיסטיק ווייזט אן, אז אין יאהר 1926 האבען זיך געפונען האנדעלס-אונטערנעמונגען פון אלע קאטעגאריעס 379,126. פון דער צאהל האבען געהערט צו דער ערשטער קאטעגאריע 919 אונטערנעמונגען, וועלכע האבען געהאט א יערליכען אומזאץ פון 1238 מיליאן זל., פון מיטלען האנדעל, וועלכע האבען געהאט טיילווייז א הורט-פערקויף, אבער על פי רוב אנ'איינצעל-פערקויף האבען זיך געפינען 26,884 אונטערנעהמונגען, וואס זייער יעהרליכער אומזאץ האט בעטראפען 3102 מיליאן זלאטעס. פון דער דאזיגער צאהל האבען נאר 5645 פירמעס געפיהרט רעגעלמעסיגע האנדעלס-ביכער. דאנעגען רריי פירטעל פון די דאזיגע שטייער-צאהלער זענען געשאצט דורך די ספעציעלע שאצונגס-קאמיסיעס. דער דורכשניטליכער יערליכער אומזאץ פון א פירמע פון דער דאזיגער קאטעגאריע בעטרעפט 115,412 זל. און דער דורכשניטליכער אומזאץ-שטייער פון אזא אונטערנעמונג האט בעטראפען 1905 זל.

קליינהענדלער זענען פאראהאן אין פוילען אזש 183,351, פון וועלכע 322 פיהרען האנדעלס-ביכער. נעמענדיג אין אכט, אז די קאאפעראטיווען געהערען אויך צו דער דאזיגער קאטעגאריע, קען מען משער זיין, אז די 322 אונטערנעמונגען, וואס פיהרען ביכער זענען טאקע די קאאפעראטיווען. פאר דער איבעריגער גרויסער צאהל שטייער-צאהלער פון דער דאזיגער גרופע ווערט בעשטימט דער אומזאץ-שטייער בלויז אויפ'ן אויג. און פאר דער דאזיגער גרופע האט מען בעשטימט א סומע פון 3,234 זל. אומזאץ-שטייער. נעמענדיג אין בעטראכט, אז צו דער דריטער קאטעגאריע געהערען די קאאפעראטיווען, קען מען אננעמען, אז דער דורכשניטליכער יערליכער אומזאץ פון אזא סוחר בעטרעפט נישט מעהר, ווי 12 טויזענד זל. יערליך.

ס'איז פאקטיש טרויעריג דער גורל פון די 180 טויזענד משפחות, וועלכע מוזען פון אזא קליינעם אומזאץ ציהען חיונה.

אמטראגישסטען איז אבער די לאגע פון די 167,772 „סוחרים" וואס געהערען צו דער 4 טער קאטעגאריע.

דער דורכשניטליכער יערליכער אומזאץ פון אזא „סוחר" איז פעסטגעשטעלט געווארען אויף 6155 זל. אויב מ'זאל אראפרעכענען אויך פון דער גרופע די קאאפעראטיווען, קען מען גאנץ דרייסט אננעמען, אז דער דורכשניטליכער אומזאץ בעטרעפט נישט מעהר ווי 3 טויזענד זל. די דאזיגע מענשען מוזען ארבייטען אין לאקאלען, וועלכע האבען נישט קיין כאראקטער פון שטובען, אויף מערק, בודקעס א. ד. גל. זיי מוזען מאכען איבערמענשליכע אנשטרענגונגען, כדי פון אזא קליינעם אומזאץ ארויסצוברענגען פרנסה.

אין דער רריטער און פירטער קאטעגאריע האבען זיך אלזא 350 טויזענד משפחות, וואס שטעהען כסדר ביים ברעג פון נויט. און דער דאזיגער שיכט צאהלט דאך דער מלוכה בלויז אימזאץ שטייער 64 מיליאן מיט 5 הונדערט טויזענד זל. די דאזיגע ציפער צווינגט זיך צו פערטראכטען, בעת מיר נעמען אין אכט, אז דער גרויס - און מיטעל-האנדעל צאהלען נישט קיין סך מעהר. זייער אומזאץ-שטייער בעטרעפט נאר 70 מיליאן זל.

די דאזיגע ציפערן בעווייזען, אז דער אומזאץ-שטייער איז א שווערע לאסט פאר דער בעפעלקערונג, וואס פערנעמט זיך מיט האנדעל. ווייל איבער א האלבען מיליאן משפחות זענען געצוואונגען אבצושפארען זיך א ביסען ברויט, כדי ביי אזא קליינעם אומזאץ צו קענען בעצאלען דעם אומזאץ-שטייער.

אויב מיר וועלען בערעכענען דעם גאנצען האנדעלס-אומזאץ אויף יעדען קאפ וועט אויסמאכען, אז יעדער איינער גיט אויס אין פוילען נישט מעהר ווי 120 זל. א יאהר. די דאזיגע קליינע ציפער איז א שלאגענדער בעווייז, ווי קליין ס'איז ביי אונז בכלל דער האנדעל-אומזאץ און ווי נישט פראפארציאנעל ס'זענען ארויפגעלייגט געווארען די האנדעלס שטייערן. מ'דארף זיך נישט נארען, אז די איינציגע סיבה פון דער פיינדליכער האנדעלס-פאליטיק פון די פריהערדיגע רעגירונגען איז געווען די, וואס די דאצ'דירענדע ראל אין האנדעל שפילען די יודען. די אביעקטיווע פערגלייכונגען פון די אויבענגעבראכטע ציפערן גיבען א קלאר בילד פון דעם ווירקליכען מצב פון סוחר'טום און דאס דארף בעוועגען די רעגירונג, אז זי זאל האבען א בעסערע אויפזיכט איבער דעם האלבען מיליאן משפחות, וועלכע זענען בעצולהט געווארען דורך די רעגירונגען פון גראבסקי און וויטאס'ן.

ר. פ.

די נייעסטע און שעהנסטע
„טאפעטען"
אויף צימער-טאפעטירונג
בעדייטענד ביליג, פערקויפט
ש. שטיינמאן
ראדאם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו ערקונדיגען

געקומען אין ק.'ס וואהנונג בעטען ביי די יונגע אפיצירען זיי זאלען איהר א טובה טוהן, זיי זאלען די ביטע וואס זי האט אריינגעטראגען אין דער קאמענדע אויף א קאנצעסיע, אונטערשטיצען און בעשטעטיגען.

די נויט ביי איהרע עלטערן איז געווען זעהר גרויס. געהען טעג ווען מ'האט דארט פשוט קיין שטיקעל ברויט פאר די אויגען נישט געזעהן. ראחעלא האט דעם צער שוין מעהר נישט געקענט צוזעהן און זי האט בעשלאסען איבערצורייסען מיט דער טראדיציע און מיט דער גבירישער געוואהנהייט פון שטובזיצען. דער קריזיס האט זי ארויסגעטריבען פון דארט. און זי האט כסדר פערבראכט ביי איהרע בעקאנטע און נאהנטע. מיט זיי זיך געראטען צו וואס זי זאל זיך נעמען און צו וואסער ארבייט זי זאל זיך אבגעבען.

אין א געוויסען טאג איז זי אמאל געגאנגען אין גאס שפאצירען מיט איהרס א קאלעזשאנקע. זיי האבען שפאצירט אויף דער לובלינער גאס, פון דארט זענען זיי אריין אין נייעם גארטען, דארט זיך אוועקגעזעצט אויף דער ערשטער אלעע אויף איינער פון די ערשטע בענק, נישט ווייט פון טויער. ראחעלא האט זיך פאר איהר קאלעזשאנקע בעקלאגט אויף איהר טרויריגען און ביטערען גורל. ראחעלא האט אלץ איבעראיינעם גערעדט און כמעט שיער נישט געוויינט. אבער איהר קאלעזשאנקע האט זי כמעט נישט געהערט. יענע האט כסדר געפיבערט און אלע מאהל אהינגעקוקט אויף דער געביידע פון דער קאמענדע אויף דעם פריהערדיגען רוסישען גובערניע-בנין, וואס שטעהט ווי-זא-ווי דעם גארטען. די קאלעזשאנקע איז געזעסען זעהר אינגעדולדיג און נערוועז געקוקט אהין צו דער דאזיגער געביידע ווי זי וואלט עמיצען פון דארט אויסגעקוקט. ראחעלא האט ענדליך בעמערקט איהר נערוועזע און צושטרייטע געשטימונג און זי האט איר איבערגעפרעגט: וואס איז דיר רעגינא? וואס ביסטו עפיס אזוי אויפגערעגט? וויבסטו עמיצען?

— ניין, ס'איז מיר קאלט, עפיס ווירקט אויף מיר דער היינטיגער הערבסט-טאג זעהר נישט גוט. בעזונדערס האב איך פיל קרענקונג פון דיין לאגע, ראחעלא. — האט זיך רעגינא בעמיהט צוגעבען א אויסמיידענדען ענטפער.

— קום, מיר וועלען שוין געהן א היים, אויב ס'איז דיר קאלט—

— איך וועל נאך א ביסעל זיצען דא אין גארטען. איך ברויך מיך זעהן מיט'ן טאטישי. ער ברייך דא דורכגעהן אויף א ארט — האט רעגינא געוואלט אוועקפטר'ען איהר חברטא'רין. זי האט פלייסיג געזאגט, אז זי ברויך זיך זעהען מיט'ן טאטישי, יענע זאל אוועקגעהן און זי לאזען איינע אליין אין גארטען ראחעלא אבער איז געווען צו נאאיוו און גלייבענדיג אין דער אויפריכטיגער און אינטימער פריינדשאפט פון איהר רעגינא. וואס זי איז גארנישט חושד געווען און ס'איז איהר גארנישט איינגעפאלען צו קלערען אפילו, אז יענע אין עפיס אויסען. ראחעלא איז דעריבער געבליבען ווייטער זיצען מיט איהר קאלעזשאנקע און געפיהרט ווייטער איהר געשפרעך. אבער אזוי שמועסענדיג איז פלוצלינג שנעל דורכגעלאפען א פראסטער עסטרייכישער סאלדאט, אינטעליגענט געקליידעט, אין א בעסערען מיליטערישען מונדור מיט א שטויס פאפירען אונטער'ן ארעם. ער האט זיך געאיילט מיט שנעלע טריט, אבער ווען ער איז פארביי די באנק, וואו רעגינא און ראחעלא זענען געזעסען האט ער זיך בעגריסט צו רעגינא, פערהאלטענדיג א ביסעל דעם גיכען

וועגן דעם גמינע-בודזשעט פון יאר 1928.

די יודישע גמינע האט א פנים דערפיהלט, אז די נעילה-שעה'ען דערנעהנטערען זיך און די קאדענץ-ענדע שפרינגט אנטקעגען. אזעלכע טענדענצען האבען זיך בולט געלאזט בעמערקען אויף דער זיצונג פון ראט. וועלכע איז פארגעקומען דעם פערגאנגענעם וואכען היינטיגע האך.

איף דער זעלבער זיצונג האט מען ווי מען זאגט, על רגל אחת פערטיג געמאכט דעם בודזשעט אייגען קומענדיגען יאהר 1928. אלע מאהל מאכט מען דעם בודזשעט, אפילו פון לויפענדען יאהר ערשט ביים סוף יאהר כמעט. היינט האט מען זיך עפיס שטארק בוגעאיילט און מיט א גאנצען חודש פאר'ן נייעם יאהר האט מען געטוהן א פערפיג אב דעם בודזשעט פאר'ן זעלבען בעטרעפענדע יאהר.

דעם בודזשעט פאר'ן היינטיגען יאהר 1927 האט די גמינע ערשט נישט לאנג צונויפגעשטעלט און ער דארפט נאך אפילו דורכ'ן מיניסטעריום בעשטעטיגט ווערען; דער עטאט-אבצאהל פון יאהר 1926 ווערט ערשט היינט איינגעמאהנט ביי די עטאט-בעשטייערטע און עס ווערט אפילו בענוצט ביי דער איינקאסע א ספעציעלער סעקוועסטראטאר, און איז מיטען דערינען, עפיס ווי בהיסח הדעת — נא דיר א פרישען בודזשעט איף למפרע, ערשט אויף להבא אונז אויפ'ן קומענדיגען יאהר 1928.

ביי אזא יאגעניש און צוואיילעניש איז גארנישט קיין אויפגעשלאסענע זאך, אז אין איין יאהר, ס'הייסט אין קומענדיגען יאהר 1928 וועלען די ראדאמער יודישע עטאט-צאהלערס האבען, אבער בעסער געזאגט, זיי זעלען מוזען בעצאהלען מיט איין מאהל פאר „סקלאדקעס", עטאט-שטייער הייסט עס, פאר גאנצע דריי בודזשעטען פון דריי יאהר. דער „יודישאל-סקארבאווי" אפילו פיהרט דורך די אבשאצונג און די שטייערען-אויסמעסטונג פאר דער לויפענדער צייט ערשט ביים סוף יאהר. אונזער יודישע גמינע אבער איז א געשטערער זרוז איף אט דעם געביעט און, וועלענדיג ארויסווייזען איהר פינאנץ-רוטין מאכט זי עס שנעלער, פריהער, פאראויס אין דעריבער איינס צוויי, כך הכל איף איין זיצונג.

עס איז רעך א זעלבסט-פערשטענדליכע זאך, אז ווי נאר עס ווערט אנגענומען דער בודזשעט איז די ערשטע ארבייט באלד דערנאך דאס פעסטשטעלען די גרויס פון עטאט-אבצאהל. דאס לעצטע ווערט אפשר געמאכט נאך פיעל שנעלער, ווייל די גמינע האט היינט א פולקאם נייע מעטאדע ביים אויסמעסטען דעם עטאט. א מעטאדע, וואס שפארט איין אלע דעבאטען און דיסקוסיעס און עס געהט ווי געשמירט. די מעטאדע בעשטעהט אין דעם, וואס מען נעמט די פאראיאהרדיגער עטאט-ליסטע און לויט יענע ציפערען שטעלט מען דעם גמינע-שטייער, אהן וועלכער ס'איז שאצונג'ס-קאמיסיע פון זאך-קענער, וואס איז פון שטענדיג אין געווען איינגעפיהרט. דאס ווערט היינט אויסגעמיטען. די „דעמאקראטישע" גמינע האט דעם נייעם רעזשים נאך איינגעפיהרט ביים פריהערדיגען בודזשעט, און עס איז איהר איינגעגאל. צי די עטאט-צאהלערס זענען ווירקליך אין שטאנד צו צאהלען דעם אמאליגען שטייער, צי נישט. דאס סיסטעם פון זאכקענערישע שאצונג'ס-קאמיסיעס, וועלכע זאלען דיענען ביים שאצען מיט ריכטיגע און אביעקטיווע אינפארמאציעס וועגען מצב פון עקאנאמישען בעשטאנד פון די בעשטייערטע, דאס סיסטעם האט אונזער „דעמאקראטישע" גמינע גע'פסל'ט און פולשטענדיג אנולירט, איינפיהרענדיג אויף דעם ארט א „בעסערען" און א לייכטערען רעפארם; א רעפארם דורך וועלכען קנאפע 4000 עטאט-צאהלער ווערען געשאצט דורך איין בעאמטען, אדער העכסטענס דורך צוויי ראזארעס, וואס בלעטערען איבער די פאראיאהריגע עטאט-רשימות.

ס'פערשטעהט זיך, אז מאכענדיג דעם בודזשעט מיינט מען נישט בלויז די הגדה נאר די קניידלעך. מען מאכט נאר דעם בודזשעט. כדי אויפ'ן דאזיגען יסוד טאקי צו קענען באלד צוטרעטען צו די „סקלאדקעס" און איינמאהנען דעם עטאט, אזן וועלכען קיין בודזעט, מעג ער זיין בעשטעטיגט, קאן דאך נישט רעאליזירט ווערען. מעגען זיך טאקי ריכטען די עטאט-צאהלער'ס אויף עטליכע אזעלכע „סקלאדקינס" מיט א מהל. און דאנקען פאר'ן חסד. וואס די גמינע האט נישט געמאכט בודזשעטען אויף עטליכע יאהר פאראויס.

מיט'ן מענשליכען שכל לאזט זיך נישט בעגרייפען אזא טאקטיק. ווי רעכענט מען נישט איבער, אז מיט'ן אויפמאהנען געלד פאר צוויי, און אפשר דריי „סקלארקעס" וועט מען ארויפלעגען א גוואלדיגע לאסט אויפ'ן ברעסטען טייל עטאט-צאהלער'ס? ווי געהט מען נישט אריין אין דער לאגע פון דער היינטיגער שווערער צייט און ווי נעמט מען נישט אין אכט דעם פאקט, וואס א גרויסע צאהל, און אפשר די גרעסטע, פון אלע עטאט-צאהלערס בעשטעהט פון סוחרים, קרעמערס, בעלי מלאכות, וועלכע זענען בדוחק. נאך אלע אונשטרענגונגען, קוים אימשטאנד צו בעצאהלען פאר איין עטאט-סקלאדקע און מ'איז זיי גאר מזכה מיט גאנצע צוויי, אדער דריי מיט א מאהל?

לויט דעם לאגישען מענשליכען פערשטאנד איז אזא האנדלונג געוויס נישט אויסגעהאלטען, גיכער איז אזא טאקטיק דיקטירט פון „דיפלאמאטישע" איבערעכענונגען. די היינטיגע גמינע ריכטענדיג זיך, אפנים, בקרוב אויף נייע וואהלען האט זיך געאיילט עפיס אבצוטוהן

סעמפא פון זיינע טריט. ס'האט אויסגעזעהען, ווי ער וויל זיך אבשטעלען און צוגעהן צו זיי. רעגינא איז שטארק צורודערט געווארען, ווען זי האט איהם דערזעהן. זי האט זיך שנעל איינגעהאפט פין די באנק מיט דער דעה איהם אנטקעגען צוגעהן. זי האט אבער דאס פערשפארט צוטוהן, ווייל אויגענבליקליך איז דער סאלדאט שוין געשטאנען נאהנט ביי דער באנק. דערלאנגענדיג די האנד רעגינא און שמייכעלדיג צו איהר א זאג געטוהן: פריילין רעגינא, איהנגע'ס ביטע הייטע כאן בעשטעטיגט איזט, געהען זי שנעל אין דער קריין קאמענדע און זי וועלען שוין אלעס בעקומען.—

רעגינא האט אזש געצאפעלט פאר פרייד און הערצליך געדאנקט דעם זעלנער. אדער בעסער געזאגט, דעם שרייבער פין דער פינאנץ-אבטיילונג אין דער קאמענדע, מיט א שטארקען האנדדרוק.

ווען יענער איז אוועק זיין וועג האט רעגינא זיך געסרובט פערענטפערען פאר ראחעלא, ערקלערענדיג, אז איהר פאטער האט אנגעגעבען א ביטע אין קאמענדע איף א קאנצעסיע און טאקי צוליב דעם איז זי געגאנגען אין גארטען, וואו זי האט זיך וועגען דעם אבגעשמועסט מיט איהר טאטען צו טרעפען.

רעגינא האט זיך ענטשולדיגט און איבערגעבעטען איהר פריינדין, אז זי ברויך יעצט געהען אין דער קריין קאמענדע און זיך געזאגט מיט איהר געזעגענען. ראחעלא איז אין דעם מאמענט שוין געוואָרען פעראינטערעסירט צו וויסען, וואסערע געשעפטען איהר קאלעזשאנקע האט עס צו ערלעדיגען אין דער קאמענדע און ערקלערט רעגינא, אז זי וועט איהר אהין בעגלייטען. ראחעלא, ווערענדיג בעפרייען איהר פריינדין פון איהר אונאנגענעהמער סיטואציע האט זיך דעריבער אנגערופען:—

ברויכסט זיך נישט היטען פאר מיר רעגינא, איך ווינש דיר אלדאס גוט'ס און זאל ענק גאט העלפען יעטץ זאלט מאכען גוטע געשעפטען, איך פערגין עס דיר מיט'ן גאנצען הארצען. דאכט זיך דו ווייסט, אז איך בין קיינעם נישט מקנא און בפרט דיך, און אויב דיר איז נישט אנגענעהם מיין אנוועזענהייט האב איך נישט דאגעגען און איך וועל געהן א היים.—

רעגינא'ן האט מעהר נישט געפאסט נאך אזא ענטפער אבצוזאגען איהר פריינדין און זי האט זי איבערגעבעטען און מיטגענומען מיט זיך אין דער קאמענדע.

ארויפקומענדיג אין דער קריין-קאמענדע, האט ראחעלא געזעהן פאר זיך א לאנגען און גרויסען קארידאר מיט א גאנצע רייהע טהירען, ביי איין טהיר דארט וואו ס'איז געווען איינגעארדענט די פינאנץ-אבטיילונג זענען געשטאנען פיעל יודישע פרויען און מיידלעך. א סך האבען געהאלטען ביטעס אין די הענד און פיעל זענען געקומען געוואהר ווערען, אדער בעטען, אז זייערע פון פריהער שוין אבגעגעבענע ביטעס זאלען צום גיכסטען ערלעדיגט ווערען. אלע אינטערעסאנטען זענען געקומען בעטען אויף קאנצעסיעס. א טייל אויף כראפיקען, א טייל אויף בראנפען, צוקער, נאפט, מעל, א. ג. רעגינא האט איבערגעבעטען ראחעלאן און אליין איז זי אריין אין א צווייטען צימער און דארט זיך געזוימט א לענגערע צייט. ראחעלא איז דערווייל געשטאנען אין קארידאר, וואו זי האט זיך דורך דער צייט אויסגעפרעגט ביי די פרויען און מיידלעך נאך וואס זיי שטעהען דארט און ווי אזוי מען גיעט אן א ביטע איף אזא קאנצעסיע. ווען זי האט זיך ערפאהרען פון אלעם איז איהר שוין אויך קלאר געווארען נאך וואס איהר קאלעזשאנקע איז דארט אריינגעגאנגען און פאר וואס זי היט זיך אויס פאר איהר. ראחעלא האט שוין מעהר נישט געהאט קיין גע-

און צו איבערלאָזען דער שטאָדט לעצטעגעלד. אויף דער זיצונג פון ראט האָט יעדער איינער, וואָס בעזיצט מעהר-ווייניגער געזעלשאַפטליכע אריענטאציע, געקענט תופש זיין, אז וועגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1928 איז מען נאָך פריהער מושווה געוואָרען צווישען זיך אונטער די קוליסען נאָך מיט עטליכע טעג פריהער בעפאַר די זיצונג. די ראָליען פון דער צופעליגערוויינער הערשערישער „מעהרהייט" האָבען אויסגעזעהען צו זיין ווי איינגעשפּילט, צוגעגרייט און ווי אויסגעלערענט. א כב ה אז די „גרויסע" בעראטונגען מיט די פערזענליכע פערשטענדיגונגען וואָס האָבען זיך געצויגען א גאַנצע פאַריגע וואָך האָבען עס געהאט א שייכות מיט'ן ענין בודזשעט.

לויט די רייד פון איין פרנס אויף די זיצונג איז דער סוד פון צואיילען מיט'ן בודזשעט א ביסעל קלאָר געוואָרען. פרנס הורוויץ האָט פאָרגעלעגט צו ווענדען זיך צו די עקאָט-צאָהלער מיט אנ'אפעל אויסצוצאָהלען 40% פאַראויס אויפ'ן חשבון פון די „סקלאַדקע" פון די אלטע בודזשעטען, אזוי די וואָס זענען שוין בעשטעטיגט געוואָרען און די, וואָס וועלען דורכ'ן מיניסטעריום בעשטעטיגט ווערען. פון דעם איז אלזאָ משמעות אז די גמינע נויטיגט זיך אין געלד און זי האָט צודעקן מיתמא אלטע חובות. וועלכע חובות און צי פון די פזישולדיגסטע געלדער האָט מען עפּיס געשאפען פאר דער שטאָדט. דאָס איז א גרויסע פראגע. אלענפאלס שמעקט עס מיט עוואקואציע און די לאָזונג פון עוואקואירערס איז שטענדיג: נעמען אלץ וואָס לאָזט זיך און נישט איבערלאָזען פאר די נייע אריינקומענדיגע. איינמאָנען אלץ כל זמן מען האלט זיך נאָך ביים רודער...

מ. שמשון.

מעהר אויפריכטיגקייט.

א פּאָר ערנסטע ווערטער אויפ'ן אדרעס פון די „פאַטענטירטע" רעדעל-פיהרער פון די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע אין ראַדאָם.

אייגענטליך האָב איך זיך געוואָלט ארויסזאָגען וועגען מיין שטעלונג צו די הערשענדע „טגאַאיכטישע" חילוקי-דעות אויפ'ן געביעט פון די וואַקואירענדע מאַנדאַטען צווישען די איינצעלנע לידערס פון די לאָקאלע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, בעת די אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג, וועלכע איז פאָרגעקומען שבת, דעם 19 ד. מ. אָבער ליידער האָב איך דאָס נישט געקענט טהוען: ערשטענס, צוליעב'ן הארמידער און סכנה פאר א כתנת-יד און צווייטענס מחמת דעם בעוואוסטזיין, אז סיי ווי וועלען די פשוט'ע ווערטער אין מאָמענט פון קולות-ראש און היסטעריע, נישט אריינדרינגען ווייט אין די מוחות פון די צעהיצטע.

כ'רעכען, דאָס א שטים פון דעם יעניגען, — וועלכער איז אבסאָלוט נישט פעראינטערעסירט אין אויסגאַנג פון דעם אָדער יענעם צוזאמענשטעל פון קאָמיטעט, בעטראַכט נישט דעם. אָדער יענעם צוזאמענשטעל אלס פערלוסט, אָדער געווינס פאר די לאָקאלע קערפּערשאַפט אין פרעטענדירט אגב אויך נישט אויף א וואַכער-איז מאַנדאַט, נאָר אין אויסען בליין אין די לייכטונגען פון די אָרגאַניזאַציע—אזא שטים פערדינט א בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט מצד די אָנפיהרער, און דעריבער ערלויב איך מיר צו פרעגען, למה כל הרעש הזה? צו וואָס דער גאנצער טאראראם ארום די וואהלען צום קאָמיטעט און צי ווייסט איהר, אז אָט דער א פריארי געפּלאָנטער רעש האָט פעריאָגט די בעסערע עלעמענטען פון ציוניסטישען לאָקאל, בלייבענדיג אזוי ארום דעזאָרגאַניזירטע ציוניסטען? אייער ארט שטעלונג צו די פרימיטיוויסטע ענינים איז דאָך נידריגער יעדער קריטיק און נאָר אין אזא פאל געשיקט זיך צו זאָגען „מלה בסלע שתיקה בתרי".

אָבער נישט פעסטצושטעלען דעם טרויעריגען פאקט בין איך מיך מתכון נאָר העפליך אָנצווייזען די ראשי-המדברים דעם וועג, ווי אזוי צו פערבעסערען דעם חאָטישען מצב. וועלכער האָט אָראָבגענידערט עד שאול התחתיה. און דער וועג איז טעכניש געוואָגען זעהר א לייכטער, אָבער א שווערער פון פסיכאָלאָגישען שטאנדפונקט. נעמליך: נישט צו וועלען פערחאַפען אויפסניי די בענקלעך און צו דעם צייטעק דעלעגירען מענשען, וואָס האָבען קיין שום אהנונג פאר די עצם זאַך און אזוי ארום צו פעראורזאַכען, אז מ'זאָל אראָבוואַרפען דעם יעצטיגען קאָמיטעט, וועלכער האָט במשך פון די קורצע צייט בעוויזען אויפצולעבען די עצמות היבשות און אלץ צוליב וואָס? צוליב אזא גערעכטיגע פאָדערונג פון די רוב וועהלער איבערצוגעבען א בעריכט פון די ציוניסטישע פראקציע אין די קהלה? און אז מ'זעהט, אז דער אמת זיגט בענוצט מען זיך מיט אונדערלאַזבארע מיטלען, ווי מיט זלזולים, הרמת יד וכדומה. געניג חרפה פערשאפט דאָס דער ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע, אייער אינטעסיוויטעט און זייטיגע כוונות זענען שוין גוט בעקאנט די היגע עפענטליכקייט. ס'זענען פאראן מענשען „שוין דערוואקסענע", ווי אויך פון דעם מין „אב בחכמה ורך בשנים", וועלכע ווילען דוקא נישט קיין מאנדאַטען צוליעב'ן אינערליכען בעפעהל „ושנא את הרבנות". אָבער וועלכע וואָלטען געמוזט — אין מאָמענט פון אייער אויפהערען צו פערפאָלגען דעם איצטיגען קאָמיטעט — נעהמען אויף זיך דעם עול פון פיהרער אין א צייט פון א איבערברוך וכדומה. יעדערער בר-דעת מוז אייך ה"ה — ווי אונאנגענעהם ס'זאָל איהם נישט זיין — חושד זיין אין פניות און צווייפלען אין אייער מכלומר'שט ווייטגעהענדען „אידעאליזם" ווייל איהר קענט דאָך נישט זאָגען: „במקום שאין אנשים—השתדל להיות איש". מיר מוזען „על אפם וחמתם"

דולד צו ווארטען אויף איהר פריינדין און איז גלייך געגאַנגען א היים. זי האט לאנג נישט געקלערט, אָנגעשריבען אליין א ויהרענדע ביטע אויף א קאָנצעסיע און נאָך אין זעלבען טאָג האט זי די ביטע איהרע אָנגעגעבען אין דער קאָמענדע.

און אָט איז ראחעלא יעצט געקומען אין ק"ס וואָהנונג כדי צו בעטען די אָפיצירען, זיי זאָלען איהר ביטע בעשטעטיגען. ראחעלא האָט עס געטוהן נאָכדעם ווי איהר ביטע איז געלעגען א לענגערע צייט אָהן רעזולטאט און ווען זי האָט זיך דערוויסט, אז די ביטע איז פיל אָבהענגיג אָן א גוטע מיינונג פון אָט די מיליטערישע בעאמטע.

ראחעלא האָט זיך אין ק"ס וואָהנונג געפיהלט זעהר שלעכט. ס'איז נישט געווען פאר איהר כבוד דאָ צו וואַרטען מיט די זעלבע פרויען און מיידלעך, וועלכע ער האָט בעגעגענט פריהער אין די קאָמענדע. איבערהויפּט האָט איהר דאָס הארץ געקלאַפּט, אז איהר פריינדין, סאלטשע, ק"ס טאָכטער זאָל זי דאָ נישט בעמערקען, זי איז צוליב דעם געקומען ספּעציעל באַלד בעגינען, ווען כאלטשע שלאָפט נאָך געוויס. ראחעלא דאָס אָבער נישט געקענט באַלד אָנגענומען ווערען און זי איז געבליבען ווארטען. אָבער אזוי ווארטענדיג איז פּלוצלינג אריינגעקומען סאלטשע און דערזעהענדיג איהר פריינדין ראחעלא איז יענע צו איהר צוגעפאַלען, זי געקושט און אויסגעשריגען: — וואָס טהוסטו דאָ, ראחעלא, אזוי פריה? ביסט געקומען צו מיר, צי אויך צו די ה"ה, וואָס וואָהנען ביי אונז?

ראחעלא'ן איז אָנגענומען געוואָרען דאָס לשון פאר אזא אויפנאהמע. זי האָט זיך פערלוירען און אין דער ערשטער מינוט נישט געקענט עפענען צומאָלט דאָס מויל. באַלד האָט זי זיך געהאפט און געענטפערט: איך בין געקומען צו דיר, סאָלטשע. —

— אויב אזוי, וואָס זיצסטו דאָ. קום אריין מיט מיר אין צווייטען צימער. —

ווען ביידע קאָלעזשאַנקעס זענען אריין אין צווייטען צימער האָט ראחעלא אָנפערטרויט סאלטשע איהר סוד. דערצעהלט די גאנצע געשיכטע פון רעגינא און צום סוף פאָרגעלעגט, היות ווי די אָפיצירען וואָהנען ביי זיי אין שטוב זאָל זי זיי בעטען, זיי זאָלען איהר ביטע בעריקזיכטיגען און דערפאר צוגעזאָגט צו צונעמען סאלטשע פאר א שותפ'טע.

סאלטשע'ן איז זעהר געפעלען דער פאָרשלאָג. זי האָט אינגאַנצען אויפגעלעבט. ראחעלא'ס רייד האָבען איהר די אויגען געעפענט, אויך סאָלטשע האָט געעפענט איהר הארץ און דערצעהלט וועגען דער ביטערע לאַגע, וואָס עס הערשט ביי זיי אין שטוב. ביידע קאָלעזשאנקעס האָבען זיך צוקושט און געוויינט. זיי האָבען געוויינט אויף די ביטערע צייטען, וואָס זענען אויף זיי געקומען און געקושט זיך פאר פרייד, וואָס האָט אויפגעשיינט פאר זיי א שטראַהל זון, אז אויך זיי וועלען בעקומען א קאָנצעסיע.

אין אָוועגד פון דעם זעלבען טאָג האָט סאָלטשע געמאַכט דעם ערשטען וויזיט ביי זייערע סובלאָקאטאָרען, די יונגע לייטענאַנטען. זי איז דאָרט אריין צוזאמען מיט איהר פריינדין ראחעלא, וועמען זי האָט פאָרגעשטעלט פאר זיי און געבעטען די אָפיצירען צו בעמיהען זיך איהר ביטע זאָל גינסטיג ערלעדיגט ווערען.

פריילין סאלטשע. וועמען די אָפיצירען האָבען געקענט אלס די טעכטער פון זייער שטוב-אייגענטימער, איז זעהר העפליך אויפגענומען געוואָרען די

פערוואלטען מיט די ארגאניזאציע, ווייל באס לא אין נישט דא ווען די פיהרערשאפט אנצופערטרויען.

לא אלמן ישראל! אין דעריבער זאג איך: ווען איהר וואלט זיך ווירקליך אויסגעצייכענט מיט אידעאליזם וואלט איהר אהן געפילדער און ווידערשטאנד געלאזט קומען יעדען צום ווארט און געזאגט: אדרבה בך אתה עלינו, דער ענין, יו"ר, סגן יו"ר, מזכיר וכו' דאס גייט אונז ווייניג אן, דאס איז דאך נישט דער עיקר. פאראן מדריך זיין, געבען א הוכן, אריינהויכען א נשמת חיים אין די ארגאניזאציע. וועלען מיר (ווער שטערט אייך דען).

דער פאקט, אז איהר ווילט באין אופן נישט זיין קיין פראסטע זעלנער רק ראנגיגע הייזט בולט דאס מיט דעם אינדיווידועלען רעכענט איהר זיך לגמרי נישט, טא ווי הייסט דאס. דיקטאטור אדער דעמאקראטיזם?

כ'האב לעצטענס אויף די אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג אבגעהערט פון די דיסקוסיעס און אונטערהאנדלונגען און כ'האב ריכט צו זאגען, דאס א הויך די מאכע קאפיטעלען און נישט קולטורעלע טאקטיק פון די מנהיגים—האט די פערזאמלונג געמאכט א רושם, ווי עס האנדעלט זיך נאר אין פערהאפען בענקלעך און כ'האב בעמערקט ווי די קרענקליכע אינסטינקטען זענען עלול צו פערשאפען גרויס חרבה דעם כלל־ישראל כלפי חוץ. דעריבער געהערטע ה"ה מעהר אויפריכטיגקייט, מעהר קאנסעקווענץ פאדערט זיך בזו הרגע פון אייך. נישט קיין גרויס חלוק, צי ראובן, צי שמעון וועט זיין אין קאמיטעט און אזא „מלחמת־מצוה" וועט פערטרייבען יעדען עמפפינדליכען מענש און אזוי ארום וועט מען ערדרייכען דעם היפך פון דעם וואס מ'וויל משיג זיין.

צום סוף א קורצע בעמערקונג. איך וואלט נישט געהאט די העזה ארויסצוטרעטען געגען אייך און אייער האנדלונג אין דער עפענטליכקייט, ווען נישט אייער טאקטיק, וואס געהט איבער יעדער גרעניץ. כמדמה אני שאתם נכונים בפושרים, עכשו אי אתם נכונים אפלו בחמי חמין.

מ. י. ווײַנמאַן.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

זיצונג פון קהל'ה־ראט.

נאך א לענגערע הפסקה איז אין דער גמינע פאריגען זונטאג א זיצונג פון ראט. צו דער זיצונג זענען געקומען בערך 15 פרנסים, נישט קיין כך מער פון דער העלפט פון גאנצן ראט-צוזאמענשטעל.

אויפ'ן טאג־ארדנונג איז געשטאנען דער פונקט פון בעשטעטיגען דעם בודזשעט פארן יאהר 1928 און פרייע פארשלאגען. בעת'ן בעטראכטען און פארליינען די פערשידענע פאזיציעס פון בודזשעט האט דער פרעזעס אנגעוויזען די פערזאמעלטע פרנסים צי זיי האבען נישט דאגעגען און נאכ'ן בעקומען פון זיי די הסכמה איז יעדער פאזיציע בעטראכט געווארען פאר אנגענומען. דאס שנעלע איבערגעהן פון איין פאזיציע צו דער צווייטער און די כסדר'דיגע איינשטימיגקייט פון די פרנסים ביי יעדען פונקט האט געמאכט דעם איינדרוק, אז וועגען בודזשעט איז מען שוין פריהער דורכגעקומען צווישען זיך אויף די זיצונגען פון בעזונדערע קאמיסיעס, און אויף דער זיצונג פון ראט איז מען געקומען מיט גרייטע זאכען בלויז נאר לשם פארמעלישקייט. כדי דורך דער ראט איינשטאנץ ענערגילטיג צובעשטעטיגען דעם פון פריהער שוין בעשטימטען בודזשעט.

א שארפע דיסקוסיע האט נאר ארויסגערופען די פרעלימינירטע סומע פון 1500 זל. אין בודזשעט, וואס איז אריינגעשטעלט געווארען אויף אויסצוהאלטען געהיים־אגענטען, וועלכע זאלען צוהיטען די אומלעגאלע שחיטה. ביי פארליינען די דאזיגע פאזיציע נעמען א ווארט די פרנסים איידעלבוים, פישמאן און ראזענבוים. די ה"ה איידעלבוים און ראזענבוים ערקלערען, אז אין א צייט ווען ס'הערשט אזא ביטערער קריזיס טאר מען נישט צונויפנעמען די אויסגעהארעוועטע גראשענס ביי די געדריקטע סוחרים, בעלי־מלאכות און ארבייטער, כדי פון די געלדער זאל די גמינע אויפהאלטען נישט יודישע געהיים אגענטען. זיי אפעלירען צום ראט, אז אין לעצטען יאהר פון זיין קאדענץ זאל מען נישט פיגורירען אזא שענדליכע פאזיציע אין א בודזשעט פון א יודישער גמינע. און אנשטאט דעם זאל מען בעסער דורכקומען אויף א פרידליכען אופן מיט'ן שוחט העניך ר' חיים לייבושענס.

אורך פרנס פישמאן פראטעסטירט אמשארפסטען געגען דער אגענטען־רובריק. אויב אגענטען, זאגט ה' פישמאן, זאלען אין בודזשעט פיגורירען בפירוש'ע נעמען פון די אגענטען, כדי מ'זאל וויסען וועמען מ'גיט געלד, אפשר וועט די גמינע גאר וועלען יודישע אגענטען און אויב די גמינע איז ווירקליך אויסען אבצוהיטען דאס כשרות וואלט דער בעסטער און גלייכסטער וועג געווען צו פערגלייכען זיך מיט'ן דערמאנטען שוחט און די 1500 זל. פאר אגענטען זאלען געהן פאר דעם צוועק. ה' פישמאן שטעלט זיך בעזונדער'ס אן אויף דעם סקאנדאליעזען און אונערהערטען פאקט, וואס די גמינע שטעלט נאר אונטער אגענטען צו היטען דעם איינעם און זעלבען שוחט, וועלכע געהען איהם נאך אויף יעדען טריט, אפילו ווען ער געהט דאוונען, אין דער צייט ווען ס'איז נאך דא צוויי אונלעגאלע שוחטים, וועלכע ווערען גארנישט געהיטען און פערדיענען מעהר פאר איהם דאס איז א זאך פון פערזענליכע נקמה־חשבונות.

דער פארשלאג פון די ה"ה איידעלבוים, ראזענבוים און פישמאן, ס'זאל געשאפען ווערען א קאמיסיע ענדליך דורכצוקומען מיט'ן דאזיגען שוחט ווערט אבגעווארפען און די כומע פאר געהיים־אגענטען, נישט אנצוווייזען קיין שום נעמען, ווערט אנגענומען.

ביי דעם פונקט וועגען דעם וואקאנטען פאסטען פון א נייעם שוחט. פאר וועמען ס'איז אריינגעשטעלט געווארען אין איצטיגען בודזשעט 7800 זל. זאגען זיך ארויס די ה"ה איידעלבוים, ראזענבוים און פישמאן, אז זיי זענען לגמרי געגען דעם ענין פון וואקאנטע שוחטים אזוי געגען דעם שוחט, וואס מ'האט נאך פאראיאהרען אריינגעשטעלט א פענסיע אין בודזשעט, און אזוי אויך געגען דעם צווייטען נייעם שוחט. וואס איז

אפיצירען האבען פערזיכערט איהר ביטע נאכצוקומען און גלייכצייטיג פארגעשלאגען ביידע מיידלעך צו מאכען א שטיקעל שפאציר אויפ'ן ווארשאווער טראקט. כדי ראחעלא זאל זיי אויפ'ן וועג אויספיהרליך איבערגעבען די פרטים פון איהר ביטע. די אפיצירען האבען מאטיווירט זייער שפאציר־פארשלאג דערמיט, וואס זיי ווילען דא לאנג ביי זיך אין שטוב נישט בלייבען, ווייל ס'איז מעגליך, אז דא זאלען ארויפקומען זייערע קאמאראדען, פאר וועלכע זיי ווילען אייסמיידען דאס איצטיגע געשפרעך.

אין דער זעלבען אווענד טאקי זענען סאלטשע מיט ראחעלא ארויסגעפאהרען אין א בריטשקע צוזאמען מיט ביידע אפיצירען אויפ'ן ווארשאווער וועג, דארט האבען זיי בעגעגענט די קאטש פון ה' ב., וואו ס'זענען געזעסען דער לובלינער אבער־לייטענאנט מיט ה' ב.'ס פרוי און טעכטער.

די ברישטשקע איז געפאהרען הארט נאך דער קאטש און דאס האט שטארק בעאונרוהיגט דעם אבער־לייטענאנט, וועלכער האט חושד געווען, אז די צוויי אפיצירען פאהרען איהם נאך מיט א כיוון, כדי איהם נאכצושפאנירען. דער אבער־לייטענאנט האט דעריבער בעפוילען דעם סטאנגרעט שנעלער צו פאהרן. די פאסאזשירען פון דער בריטשקע, די אפיצירען האבען אבער אויך געוואלט אויסמיידען די קאטש מיט'ן אבער־לייטענאנט, האבען זיי אויך געהייסען אונטעריאגען די פערד און אזוי האבען זיך א שפארען מהלך געיאגט די קאטש מיט די בריטשקע אזוי לאנג, ביז די קאטש האט זיך אבגעשטעלט און דער אבער־לייטענאנט, מאכענדיג זיך קוראזש איז ארויסגעשפרינגען פון דארט און געשריגען צו דער בריטשקע אבצושטעלען זיך. ער האט דאס געטהון כדי אויפצוקלערען די „ווישטשיגע" און ווען די אפיצירען האבען זיך ענטשולדיגט האבען זיך אלע דערלאנגט די הענד און פארגעשטעלט. אויפ'ן פארשלאג פון אבער־לייטענאנט זענען אלע רייזענדע אריין אין א דערבייאיגע פויערישע חאלופע אבצורוהען זיך. דארט האבען זיך די הערען פארגעשטעלט די דאמען און זיך בעקענט. ביים בעקענען זיך איז מאדאם ב. רויט געווארען ווי א פייער. זי האט דערקענט די ביידע מיידלעך סאלטשע און ראחעלא און זי האט פאר איבעראשונג אזש געביסען די ליפען. ס'האט געדויערט אפשר א מינוט און ראחעלא האט פון גרויס שטוינונג א געשריי געטוהן:—ג.ך, וועמען זעה איך דא? און זי איז ארויפגעפאלען אויף דער מאדאם ב.'ס טעכטער און זיך מיט זיי געקושט.

(פארטזעצונג קומט).

פּרעלימינירט אין איצטיגען בודזשעט. פרנס שמשון גוטמאַן ערקלערט, אַז די קצבים ברויכען גענצליך נישט קיין נייע שוחטים און זיי קאָנען זיך פולשטענדיג בעגיהן אָהן דעם נייעם שוחט, וואָס די גמינע האָט אַסיגנירט פאַר איהם א סומע געלד אין פאַראיאָהרידיגען בודזשעט און וועלכער איז נאָך ביז היינט נישט געקומען. און ס'איז אויך גענצליך איבריג דער צווייטער נייער שוחט, פאַר וועמען די גמינע האָט יעצט אַסיגנירט א פרישע סומע געלד. דער ראַט בעגנוגענט זיך מיט אויסהערען די געגנערישע מיינונגען און די אַלע רובריקען, וועלכע זענען, וואַהרשיינליך, שוין פון פריהער געווען א בעשלאָסענע זאַך, ווערען אקצעפּטירט. צווישען זיי אויך די אַסיגנירטע סומע פאַר וואַקאַנטע צוויי שוחטים.

בעת דאָס פאָרליינען פאַר'ן ראַט די פּרעלימינירטע סומע פון 3000 זל. אויף א יודישע פאָלקס־שולע רעפערירט פרנס מ' ל. פישמאַן וועגען דער נויטווענדיגקייט פון אַזא שולע און ער פאָדערט אַנשטאָט 3000 — 10000 זלאָטעס. איהם שטיצען שטאַרק אונטער די האַנדווערקער־פרנסים. ה' מ. הורוויץ (אגודה) זאָגט זיך ארויס פאַר גענצליך אויסצומעקען די סומע פון א פאָלק'ס־שולע אין בודזשעט. ער איז נאָר דערפאַר, אַז די גמינע זאָל געבען א סובסידיע פון 1500 זל. די נייגעגרינדעטע שולע פון דער אגודה „בית יעקב“

דער כלומרש'ם „דעמאָקראַטישער“ פרעזעס, ה' פרענקעל זאָגט זיך אויך ארויס פאַר אויסשטרייכען דעם רובריק פון די שוין פיגורירענדע 3000 זל. אין בודזשעט פאַר א פאָלקס־שולע און ארייגשטעלען דאָס צווישען די נישט־פאַראויסגעזעהענע אויסגאַבען מיט'ן מאָטיוו, אַז אויב די גמינע גיעט געלד מוז שוין פאַר איהר עפּיס עגזיסטירען. אויב ס'וועט זיין א לאָקאַל און לעהרער'ס א. ד. גל. און אַזא שולע וועט זיך דאַן ווענדען נאָך א סובסידיע צו דער גמינע. וועט די גמינע נישט אָבזאָגען. צום ערשט איז ה' פרענקעל געווען איינפערשטאַנדען מיט ה' הורוויץ צו סובסידירען די בית יעקב־שולע האַלטענדיג, אַז די זעלבע שולע עגזיסטירט שוין. נאָכדעם ווי מ'קלערט איהם אויף, אַז די שולע בית־יעקב עגזיסטירט איגאַנצען ערשט 8 טעג, איז ה' פרענקעל דערפאַר, אַז ביידע סובסידיעס אַזוי פאַר א פאָלק'ס־שולע ווי פאַר דער „בית יעקב“ זאָלען געשטראָכען ווערען פון בודזשעט אלס בעזונדערע רובריקען און אריינגעטרעגענם ווערען צווישען די „ניעפּזשעווידזשאַלנע“ הוצאות.

די אָרטאָדאָקסישע דאָזאָרעס נישט וועלענדיג דערלאָזען בעשאַפען א יודישע פאָלק'ס־שולע אין ראַדאָם זענען מסכים אויפ'ן דאָזיגען פשרה־פאָרשלאַג און ביי דער אָבשטימונג ווערט אָנגענומען אַז די פאָלקס־שולע און אפילו זייער אייגענע „בית יעקב“ שולע זאָלען מגולגל ווערן אין דער רובריק פון די נישט פאַראויסגעזעהענע אויסגאַבען.

ס'איז שוין מעהר קיין צווייפעל נישט, אַז דער פּלאַן פון א יודישע פאָלק'ס־שולע אין ראַדאָם, וועגען וואָס אונזערע „דעמאָקראַטישע“ פרנסים מיט'ן פרעזעס בראש, האָבען אַזוי בעפּויקט אין זייערע וואַהל־פּלאַטפאָרמען ערב די קהלה־וואַהלען — אַז אַט די הבטחה איז דורך אַזא מין „דיפּלאָמאַטישער“ לעהגע פולשטענדיג בעגראָבען געוואָרען אין לעצטען יאָהר פון דער קאָדענץ פון דער היינטיגער „דעמאָקראַטישער“ קהלה.

ביים בעטראַכטען די אריינגעשטעלטע פּאָזיציע פון 7500 זל. אויף אויפשטעלען א נייע מקוה, טרעט ארויס ה' פישמאַן און ערקלערט, אַז די דאָזיגע פּאָזיציע אין בודזשעט איז א אויסדריקליך־פיקטיווע. און אַז דאָס איז נישט מעהר עלול, ווי נאָר צו בעלאַסטען די שטאָדט מיט גרויסע בודזשעטען. ה' פישמאַן ווייזט אויף, אַז שוין אין 4 בודזשעטען פיגורירען אַזעלכע און אפילו גרעסערע סומעס אויף א נייע מקוה און נישט קוקענדיג, וואָס צוזאַמענגענומען איז שוין דאָ א סומע פון עטליכע און דרייסיג טויזענד זלאָט. קאָן מען פונדעסטוועגען נאָך נישט חלומ'ען פון צוטרעטען צו אַזא ריזיגע אינוועסטיציע־אַרבייט, וועלכע דאַרפט קאָסטען ביז א מיליאָן זלאָטעס, און כדי דאָס צו דערגרייכען דאַרפט בעדויערען 100 יאָהר, אין משך פון וועלכע ס'זאָל כסדר אריינגעשטעלט ווערען אַזעלכע סובסידיעס און די בודזשעטען. ה' פישמאַן זאָגט זיך קאַטעגאָריש ארויס אָבצושאַפען אַזא פיקטיווע רובריק און העכסטענס אויך זי צו פערוואַנדלען אין דער רובריק פון די „ניעפּזשעווידזשאַלנע“ הוצאות. דער פאָרשלאַג, נישט קוקענדיג אויף זיין לאָגישע אַרגומענטאַציע, ווערט אָבגעוואָרפען און די סומע פון 7500 זל. ווערט בעשטעטיגט.

צוקומענדיג צו די פּאָזיציעס פון די סובסידיעס פון קרן־קימת לישראל און פאַר'ן קרן־היסוד, וועלכע זענען פּרעלימינירט יעדער איינער מיט 1000 זל. טראָגט ה' פישמאַן איין א פאָרשלאַג צו פערגרעסערען די סומע פון קרן־קימת פון 1000 אויף 2000 זל. ביים אָבשטימען ווערט דער פאָרשלאַג אָבגעוואָרפען דורך די אָרטאָדאָקסישע דאָזאָרעס מיט די מיטהילף פון די שטימען פון די ציוניסטישע פרנסים די ה"ה פרענקעל און קויפמאַן.

ה' פישמאַן נעמט דאַן א וואָרט און ערקלערט, אַז היות ווי די היינטיגע קהלה אַסיגנירט שוין דאָס פערטע מאָל אין איהרע בודזשעטען פאַר'ן קרן קימת און דערפון איז נאָך קיין איין פּרוטה נישט אויסגעצאָהלט געוואָרען פון די גמינע־קאַסע זאָל דעריבער דער בודזשעט נישט בעשטעטיגט ווערען אַזוי לאַנג, ביז די פערוואַלטונג וועט נישט מבטיח זיין צו דעקען א סומע פון 1000 זל. אלס א קאָנטאָ אויף די סובסידירטע געלדער פון די פיער בודזשעטען אויף קרן־קימת, מעג זיין אין דער פאָרם פון לאַנגטערמיניגע וועקסלען. דער ציוניסטישער דאָזאָר פון דער פערוואַלטונג, ה' אברהם סעגענבוים, נעמט דאַן א וואָרט און שטעלט פעסט, אַז די פערוואַלטונג וויל בעוואוסטזיניג נישט אויסצאָהלען קיין איין גראָשען אויפ'ן קרן־קימת. נישט קוקענדיג. וואָס דאָס איז סובסידירט אין די בודזשעטען. ה' סעגענבוים אַפּעלירט צו די פערוואַלטונג זי זאָל זעהען צו ענדערען איהר טאַקטיק.

דער פאָרשלאַג פון ה' פישמאַן אויפצוהאַלטען דאָס בעשטעטיגען דעם בודזשעט ביז וואַנען דאָס אויסצאָהלען פאַר'ן קרן־קימת וועט נישט ערלעדיגט ווערען, ווערט געשטעלט צום אָבשטימונג און אויך דאָס מאָל פאַלט ער דורך צוליב די מעהרהייט'ס־שטימען פון אָרטאָדאָקסישע און עטליכע ציוניסטישע פרנסים מיט'ן פרעזעס בראש, וועלכע זענען אויסדריקליך געגען מאַכען אָבהענגיג דאָס בעשטעטיגען פון בודזשעט אָן דאָס אויסצאָהלען א געוויסען טייל פון די סובסידיעס פאַר'ן קרן־קימת.

נאָכ'ן ערלעדיגען און אָבשטימען דעם גאַנצען בודזשעט טראָגען אריין די ה"ה הורוויץ, הערשיל גוטמאַן און וויינטרויב. א פאָרשלאַג, אַז אַזוי ווי די גמינע נויטיגט זיך אין גרויסע געלד־סומעס. זאָל מען זיך לאָזען איבער דער שטאָדט און אַפּעלירען צו די שטאָט־צאָהלער'ס זיי זאָלען ארויסצאָהלען 40% פון זייערע שטאָט־שטייערען פון די בודזשעטען 1928—1927.

דער פאָרשלאַג ווערט אָנגענומען.

די זיצונג האָט זיך געענדיגט 2 אזייגער ביינאַכט.

שטאַרקע עצירות, דאַרם־קאַטאַר, בלוט־ענטשפּייאונג, גאָלדענער אָדער, קניע־שמערצען, ווערט נאָכ'ן געברויך פון א גלאָז „פראַנץ־יאָזעף“־ביטער וואַסער — יעדען פריהמאָרגען און אָווענדן — גלייך בעזייטיגט. דאָקטוירים־פאַכמענער בעשטעטיגען, אַז דאָס „Franciszka-Józefa“ וואַסער ווירקט שמערצלאָז ביים רייצבאַרקייט פון די דאַרמס. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען.

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון אַלע ראַדאָמער יודישע האַנדווערקער.

דער יודישער האַנדווערקער־קלוב אין ראַדאָם מעלדעט:

צוליב דעם וואָס פיעל האַנדווערקער וועלכע האָבען זיך פערעגיסטרירט נאָך מיט 2 יאָהר צוריק רעכנען, אַז דאָס מאָהל דאַרפען זיי זיך נישט פערעגיסטרירען, מאַכען מיר אויפמערקזאַם די אַלע, אַז לויט די פעראָרדנונג פון מיניסטעריום פאַר האַנדעל און מלאכה דאַרפען די אַלע, וועלכע פיהרען זעלבסטשטענדיג א וואַרשטאַט און האָבען א פאַכענס פאַר'ן 1927 יאָהר, זיין פערעגיסטרירט. מיר וואָרנען דערמיט צום לעצטען מאָהל אַלע פאַך־פאַרשטעהער סיי פון די טעטיגע און סיי פון די נישט טעטיגע פעראיינען, אַז זיי זאָלען אונבעדינגט אויפקלערען זייערע מיטגלידער די וויכטיגקייט פון דער רעגיסטראַציע און אויף די נאָהענטקייט פון לעצטען טערמין, כדי אַזוי ארום אָבצוהאַלטען זיך די מאָראַלישע פעראַנטוואָרטליכקייט פון די פאַרשטעהענדע קאָנסעקווענצען.

מיר בעמערקען, אַז וועגען די פראַגע וועט דער האַנדווערקער־קלוב שוין מעהר נישט פערנעמען קיין אָרט אין דער פרעסע און וועט בכלל שוין איבערגעהן צום רעאָרגאַניזירען פון די פעראיינען, צופּאַסענדיג זיך צום צעכען־געזעץ. וועלכע דאַרף פערפליכטען פון 15 גרודזיען אָן:

מיר גיבען צו, אַז דאָס אָננעמען מיטגלידער, וועלכע זאָלען נאָך קאָנען געניסען פון די הנחות און די פריהערדיגע סטאַטוטען, וועט דויערן נור ביז'ן 1 גרודזיען איינשליסליך, (בשום אופן נישט שפּעטער) און נאָך דעם טערמין וועט שוין זיין בעשווערט דאָס אָננעמען מיטגלידער. אָבער דאָס ערגסטע וועט זיין דאָס, וואָס די שפּעטער פערשריבענע וועלען נישט קאָנען פיהרען זעלבסטשטענדיג קיין וואַרשטאַטען.

פערעגיסטרירען דאַרפען זיך אַלע אינהאַבערס פון וואַרשטאַטען מענער און פרויען פון אַלע פאַכען און אויך כאַ־

ליופניקעס. מיט דעם נאָטיץ רעכענט די פערה. פין קלוב. אז זי האט ערפילט איהר אויפגאַבע פון ווערענען אלע האנדווערקער וועגען דער נויטיגער רעגיסטראַציע צוליבן נייעם צעכן־געזעץ.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון סוחרים־פעראיין.

פירצליך קומט פאָר אין סוחרים־פעראיין די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון אלע מיטגלידער פון דער דערמאָנטער אָרגאַניזאַציע. אויף דער פערזאמלונג וועלען בעטראכט ווערען א רייהע וויכטיגע פראַגען, וועלכע ווענען שטאַרק נוגע אלע ראדאָמער יודישע סוחרים. וועלכע דארפען דעריבער אין אייגענעם אינטערעס קומען מאסענהייז, כדי צו זיין בנוהעזענד און אקטיוו בעטייליגט אויף דער פערזאמלונג.

פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאציע קומט פאָר שוין צום דריטען מאהל די אלגעמיינע פערזאמלונג מיט'ן צוועק אויסצוזוועהלען א נייעם קאָמיטעט. פאָריגען שבת־צו־נאַכט. אויף דעם צווייטען המשך פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג, איז איינשטימיג דורך אלע פערזאַמעלטע אויסגעדריקט געוואָרען דעם ביז־יעצטיגען קאָמיטעט צוטרוי און פולע אנערקענונג.

ווי מיר הערען, זאָל דער ביז־איצטיגער קאָמיטעט, טראָץ דעם, וואָס איהם איז אויסגעדריקט געוואָרען די אלגעמיינע אנערקענונג, פונדעסטוועגען זיין ענטשלאָסען גרונדליג צו רעזיגנירען, אַבזאָגענדיג זיך נאָך אמאהל געוועהלט צו ווערען אין נייעם קאָמיטעט. די סבה פון רעזיגנאציע־שריט זאָל זיך ערקלערען דערמיט, וואָס דער ביז־איצטיגער קאָמיטעט זאָל זיך פיהלען בעליידיגט שוין דערפאר אליין, וואָס איניגע פערזאָנען, וועלכע האָבען אויף אייגענער איניציאטיוו ארויסגערופען די אלגעמיינע פערזאמלונג, האָבען געהאט א כונה אריינצופיהרען די מיטגלידער אין א בעוואוסטזיניגען טעות מיט זייער שרייבונג. צו שטעלען אין א צווייפעלהאַפטע לאגע די טהעטיגקייט און די פיעל־געלייסטעטע ביז יעצט ארבייט, וואָס דער פריהערדיגער קאָמיטעט האָט בעוויזען אין פערלויף פון א גאָר קורצער צייט. נישט קיקענדיג אָבער, וואָס די פערזאמלונג האָט געהייסט ערנסט און ווי געהעריג אָבצושאצען די טהעטיגקייט פון איצטיגען קאָמיטעט און אויסגעדריקט איהר טיעפסטע אנערקענונג, יעדאָך זאָל דער קאָמיטעט. ווי מען שמועסט, זיין דעצידירט צו רעזיגנירען פון זיינע מאנדאטען אויף ווייטער.

אויף די ביז יעצטיגע צוויי פאָרטזעצונג'ס פערזאמלונגען זענען נאָך די וואהלען צום נייעם קאָמיטעט נישט פאָרגעקומען צוליב דעם, וואָס דער רוב פון די מיטגלידער האָט געפאָדערט, אז פאר רעאליזירען די נייע וואהלען זאָלען אויסגעפיהרט ווערען דער גאנצער טאָג־אָרדנונג פון דער פערזאמלונג, וואו עס געפינט זיך דער פונקט, אז די ציוניסטישע דאָזאָרעס זאָלען אָבגעבען פאר די מיטגלידער פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע א בעריכט פון זייער קהלה־טהעטיגקייט. היות אָבער דער דאָזיגער פונקט איז נישט אויסגעפולט געוואָרען זענען די וואהלען אָבגעלעגט געוואָרען.

א יובילעאום פון דער בעוואוסטער אַנאָנסען־פירמע ל. מעטצעל און קאָמפ.

די טעג איז פאָרגעקומען דער 25־יעהריגער יובילעאום פון דער בעוואוסטער אנאָנסען־פירמע ל. מעטצעל און קאָמפּ. אין וואַרשע.

לכתחילה אלס ווארשעווער אָפטיילונג פון דער פירמע, וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָהר 1878 און שפּעטער נאָך דער מלחמה, אלס זעלבסשטענדיגע אינסטיטוציע, האָט זי געהאט גרויסע פערדינסטען אויפ'ן געביט פון דער ענטוויקלונג פון דער פרעסע און די האנדעלס־בעציהונגען אין לאַנד.

די גרינדער פון דער פירמע לודוויק און ערנעסט מעטצעל האָבען פערשטאַנען, וואָס פאר א מאכט עס איז אַנאָנס אין צייטונג און מיט זייער ענערגיע און פאכמענישקייט האָבען זיי דערפירט די אַנאָנסען־אָפטיילונג אין די צייטונגען צו א בליהענדען צושטאנד, פערבינדענדיג פערצווייגטע בעציהונגען מיט די גרויסע פירמעס פון דער וועלט און ערוואַרבענדיג זיך א גוטען און בכבודיגען נאָמען.

מיט דער וואַרשאַוער אינסטיטוציע פון דער פירמע פערוואַלטעט זינט איהר ענטשטייאונג דער אָנגעזעהענער ספּעציאַליסט אויפ'ן געביט פון אַנאָנסען בערנארד שאַפיר, וועלכער האָט געווידמעט זיינע פאַך־קענטענישען און קרעפטען דער ענטוויקלונג פון דער פרעסע און פון די האנדעלס־בעציהונגען אין לאַנד, איבערצייגענדיג די ברייטע האנדעלס־ספערען וועגען דער גרויסער בעדייטונג פון א רעקלאַמע אין דער פרעסע.

היינט ווען דער לאָזונג „רעקלאַמע איז די טרייבקראַפט פון האנדעל“ איז שוין געוואָרען א כלל פאר אַלעמען, איז כדאי צום יובילעאום פון דער פערדינסטפולער פירמע מעטצעל און איהר לייטער בערנארד שאַפיר ווינשען איהר א בליהענדע ענטוויקלונג — ווייל איהר ענטוויקלונג איז ענג פערבונדען מיט'ן האוילשטאנד פון דער פרעסע און אויפבליהונג פון עקאָנאָמישען לעבען אין פוילען.

פון ווערכנערין־פעראיין.

אויף א זיצונג פון קימפעטאָרין־פעראיין מיט דער בעטייליגונג פון די ה״ה דאָקטוירים: פינקעלשטיין, קאדישעוויטש, מוליער, לעווי, שענדעראָוויטש, קאַלאַרנער און פרויען: וואגא, ראָזענבערג און טענענבוים, איז בעשלאָסען געוואָרען צו צוטרעטען צו א רייהע אקציעס, דורך וועלכע עס זאָל פיעל אויסגעברייטערט ווערען די הילפס־טהעטיגקייט פון דער אזוי וויכטיגער אינסטיטוציע. דער פעראיין האָפט, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט איהם בייהילפיג זיין אין זיין וואָהלטהעטיגער ארבייט און זיינע אקציעס אונטערשטיצען אין דער ברייטעסטער מאָס, געבענדיג אזוי נאָך די מעגליכקייט אנטקעגענצוקומען מיט די נויטיגסטע הילף אָרימע קימפעטאָרינס.

די בעריהמטע אָפערע „טאָסקאַ“ אין „ראָזמאַיטאָשטשי“

היינטיגען שבת וועט אין טעאטער „ראָזמאַיטאָשטשי“ אויפגעפיהרט ווערען די בעריהמטע אָפערע „טאָסקא“. דאָס אנסאמבל וואָס וועט אויפטרעטען אין דער דאָזיגער אָפערע צייכענט זיך אויס מיט ערשטקלאַסיגע ארטיסטישע און מוזיקאלישע כחות, בעריהמט אויף די גרעסטע פוילישע טעאטער־ביהנעס.

וויכטיג פאר קרובים פון אומגעקומענע אין דער אמעריקאנער ארמעע.

דער ראדאָמער סטאַראָסטאָ ה' סטשעשעווסקי שיקט אונז איין מיט דער ביטע אָבצודרוקען פאָלגענדען קאָמוניקאַט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט די ענטשעדיגונגען, וואָס זענען אויסגעצאָהלט געוואָרען דורך די רעגירונג פון די פעראייניגטע שטאַטען אין אמעריקא די פאַמיליעס פון די זעלנער פון די אמעריקאנער ארמעע, וואָס זענען געפאלען אין דער וועלט־מלחמה, מאַכט דאָס אויסערן־מיניסטעריום בעקאַנט, אז ביטעס פון די פערזאָנען, וועלכע זענען געווען מאטעריעל אָבהענגיג פון די געפאלענע אין דער מלחמה, עווענטועל פון די געשטאָרבענע צוליב סבות פון דינען אין מיליטער פון די אמעריקאנער ארמעע דאַרפען בייגעלעגט ווערען אין די דירעקציע פון די וועטעראַנען־ביוראָ פון די פעראייניגטע שטאַטען אין וואשינגטאָן נור נישט לענגער ווי 10 יאָהר נאָכ'ן טערמין פון טויט פון דעם בעטרעפענדען זעלנער.

דער ענטגילטיגער טערמין פון ביילעגען ביטעס וועגען צופאלען בשעת די וועלט־קריעג לאָזט זיך אויס אין יאָהר 1928.

בעמיהען, זיך אויף קריעגס־ענטשעדיגונגען קענען נור: א פרוי אויב זי האָט נאָך נישט חתונה געהאַט, קינדער, א מוטער, אָדער א פאָטער, שטיפקינדער נישט קיין פערהייראַטעטע, אָדער אדאָפטירטע קינדער פון געפאלענעם.

אלע פעראינטערעסירטע פערזאָנען, וואָס האָבען נאָך ביז יעצט נישט געמאָלדען זייערע פרעטענסיעס בעדאַרפען אין זייער אייגענעם אינטערעס מעלדען אויף דעם אדרעס

U. S. Weterana Bureau

Waschington D. C.

אָדער ווענדען זיך מיט ביטעס, פערזעהן מיט מאַרקען, צום אויסערן־מיניסטעריום.

ה. ד. נאָמבערג

מיט גרויס ווייטאָג האָט זיך די טרויעריגע בשורה אָבגערופען אין די הערצער פון דער יודישער דעמאָקראַטיע, אין די הערצער פון די צעהנדליגער טויזענטער לייענער פון דער יודישער פרעסע, אין די הערצער פון די ברייטע יודישע מאַסען. פאר וועמען דאָס יודישע וואָרט, די יודישע ליטעראַטור איז טייער ווי דאָס לעבען.

נאָמבערג איז געווען איינער פון די גרעסטע אין דער מיטלער גענעראַציע פון די יודישע קלאַסיקער, דער וועגוויזער פאַר דער יונגער יידישער ליטעראַטור.

* * *

פאר דריי יאָהר איז נאָמבערג געווען אין ראַדאָם. ער איז דאַן געקומען אויף דער איינלאַדונג פון אונזער רעדאַקציע און געהאַלטען אין קאָרסאָ א רעפעראט, וואָס האָט צוגעצויגען טויזענדער מענשען. ס'איז דעמאָלט געווען די בהלה פון דער פיערטער עליה קיין ארץ־ישראל און נאָמבערג, קומענדיג נאָר וואָס פון ארץ־ישראל, האָט אין זיין רעפעראט פאָראויסגעזאָגט אלץ, וואָס ס'איז דערנאָך געשעהן, זיין אומפאַסענדער טיפער בליק, זיין קלאָר דורכזיכטיג אויג האָט ווי נביאיש אלץ פאָראויסגעזעהן. נאָמבערג האָט זיין גאַנץ לעבען גערייזט, געוואַנדערט און אומעטום, וואו ס'איז א נייער יודישער ישוב אויסגעוואַקסען — דאָרט איז ער געווען דער וועלט־פיקח און מיט זיין אָפענעם האָריזאָנטאַלען בליק. געוואויגט און געמאָסטען יעדעס גרעזעלע יעדעס שטיינדעלע פונ'ם נייעם ענטוויקעלטען יודישען ישוב.

נאָמבערג איז אוועק אין זיין אייביגע רוה און די יודישע ליטעראַטור, פרעסע, און די גאַנצע יודישע מאָדערנע קולטור־בעוועגונג פיהלט זיך ווי פערייתומ'ט. ס'וועט פעהלען א גרויסער גייסטיגער מנהיג, א טאָהן־געבער און א אויפריכטיגער בעשיידענער און עהרליכער שומר אויף אלע געביעטען פון נייעם יודישען לעבען.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

קעלצער אבטיילונג.

פון סוחרים-פעראיין.

זונטאג איז אין אייגענעם לאָקאַל פאָרגעקומען א פערזאמלונג פון די קעלצער יודישע סוחרים.

די פערזאמלונג איז צוזאמענגערופען געוואָרען צוליב דער שלעכטער לאגע פון פעראיין וועמען עס דראָהט פשוט ליקווידירט צו ווערען. צו דער פערזאמלונג איז ספּעציעל געקימען פון וואַרשא אינזש. זיידעמאַן אלס דעלעגירטער פון דער וואַרשאווער צענטראַלע.

פאָרזיצער פון דער פערזאמלונג איז געווען ה' זיסקינד הערמאַן, וועלכער האָט באַלד ערטיילט דאָס וואָרט דעם אינזש. זיירעמאַן צו זיין רעפעראט איבער דער איצטיגער לאַגע פון די יודישע סוחרים.

ה' זיידעמאַן האָט אין א אינהאלטסרייכען רעפעראט פאָרגעשטעלט די איצטיגע לאגע פון די יודישע סוחרים, ארומגערעדט די האנדעלס-קאמערען, וועלכע דארפען געגריגדעט ווערען און אויפגעפאָדערט די קעלצער סוחרים נישט צו דערלאָזען צום אונטערגאנג פון זייער פעראיין, וועלכער איז דער איינציגער אָרגאַן, וואָס איז בערופען די סוחר'ישע אינטערעסען צו פערטיידיגען.

נאָכ'ן רעפעראט האָט זיך ענטוויקעלט א הייסע דיסקוסיע אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט א גרויסע צאָהל יודישע סוחרים, וועלכע האָבען קריטיקירט די ביז איצטיגע טעטיגקייט פון סוחרים פעראיין און אָנגעוויזען, אז די יודישע פאָרשטעהער אין די שאַצונגס-קאָמיסיעס האָבען פערנאַכלעסיגט זייערע פליכטען לגבי זייערע וועהלער.

ה' אינזש. זיידעמאַן האָט געענטפערט אויף פערשידענע געשטעלטע פראגען און נאָכאמאָהל אויפגעפאָדערט די קעלצער סוחרים צו שטיצען די איינציגע אינסטיטוציע וואָס איז בערופען צו רעפּרעזענטירען די יודישע סוחרים.

נאָכ'ן אננעמען א רעזאָלוציע, אז די קעלצער יודישע סוחרים פערפליכטען זיך צו ערפילען זייערע אופגאַבען צו זייער פעראיין און רעאָרגאַניזירען די ארבייט אויף אזא אופן, אז די זאָל ווי געהעריג פונקציאָנירען, איז די פערזאמלונג געשלאָסען געוואָרען.

א מושב זקנים, תלמוד-תורה און בית יתומים.

אין א שטאָדט, ווי קיעלץ, מיט קנאַפּע 2 צעהנדליגג טויזענד יודישע איינוואָהנער איז נאָך ביז דעם היינטיגען טאָג נישט דאָ א אָרט, וואו א אַלטער פערלאָזטער, היימלאָזער יוד זאָל געפונען א אָברוה-אָרט, א היים אָדער א דאך איבער'ן קאָפּ. אין א זעהר שלעכטען מצב געפונט זיך די עגזיסטירענדע תלמוד תורה. וועגען בית יתומים איז פשוט א שאנדע פאר די קיעלצער איינוואָהנער, וואָס עס ווערט וועגען אזא וויכטיגע אינסטיטוציע אזוי וועניג געזאָרגט און עס ווערט איהר נישט געשענקט די מינדעסטע אויפמערקזאמקייט צו זעהען, אז דאָס הויז, אין וועלכען עס געפונען זיך די יתומים, איז א מפולת. נישט איינמאָל איז שוין דאָרט א וואנד איינגעפאלען און די פערוואַלטונג איז געוועזען דעריבער געצוואונגען צו פערקלענערען דעם לאָקאַל און צוזאמענציפּרעכען די אומגליקליכע קינדער און די עטליכע צימערען, וואָס איז דער פערוואַלטונג איבערגעבליבען צו דיספּאָזיציע.

די לעצטע טעג האָבען די בעקאנטע ברידער ה״ה יעקב און הירשעל זאַגייסקי געקויפט דאָס הויז פון ה' אבערמאַן אויף סעמינאַריסקא גאַס מיט'ן צוועק איינצואָרדנען דאָרט א מושב-זקנים, תלמוד-תורה און בית יתומים.

די ברידער זאַגייסקי האָבען פאר דעם הויז בעצאָהלט שעהנע עטליכע טויזענד דאָלארען און נאָכ'ן אדורכפיהרען אלע פאָרמאליטעטען, וועט עס איבערגעשריבען ווערען אויפ'ן נאָמען און אייגענטום פון דער יודישע קהלה אין קיעלץ.

ווי אונז איז בעקאנט טראָגען זיך די ה״ה זאגייסקי ארום מיט א גרויסען פּלאַן פונאנדערצובויען און אדורך צו טיילען דעם הויף פון דעם ניי-געקויפטען הויז אין בעקוועם איינצואָרדנען די אלע דערמאנטע אינסטיטוציעס, אז יעדע איינע זאָל אונגעשטערט פון דער צווייטער פריי קענען ארבייטען.

מיר בעמערקען, אז זייט דער בעקאנטער ה' משה פעפער ז״ל, וועלכער האָט מיט קרוב דרייסיג יאָהר געשענקט א גרויסע נדבה אויף צו בויען די שוהל אין אונזער שטאָדט, איז דער פאַל, וואָס די ה״ה זאגייסקי שענקען אזא שעהנע און נוצליכע מתנה פאר דער שטאָדט די ערשטע.

אזא שעהנער טהאַט פון די ה״ה זאגייסקי וועט אָהן ספק פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג הייס בעגריסט ווערען און אפשר וועט דאָס נאָך מאכען די התחלה צו דערוועקען א „קנאת-סופרים“ און אנדערע יודישע גבירים זאָלען זיך מתקנא זיין און אָנהויבען נאָכטהון אָדער גאָר קאָנקורירען אויף דעם געביט.

א צוזאמענפאָהר פון טאַבאַק-סוחרים.

אין לאָקאַל פונ'ם סוחרים-פעראיין איז פאָרגעקימען א צוזאמענפאָהר פון אַלע טאבאַק-סוחרים פון קיעלצער וואָיעוואָדסטווא. עס האָבען אנטייל גענומען 25 דעלעגאַטען פון פערשידענע שטעדט.

די הויפּט-טעמע פון צוזאמענפאָהר איז געוועזען די פראגע פון צווינגען די טאַבאַק-טראפיקאנטען אָפען צו האַלטען שבת זייערע געשעפטען, אנדערש דראָהט די יודען צו פערלירען די קאָנצעסיעס.

עס איז געגרינדעט געוואָרען א טאַבאַק-סעקציע ביים היגען סוחרים פעראיין, אין וועלכע עס זענען אריין: ה״ה יוסף שטראָזבערג, אייזיג פאקאזש אין העקק, גרינבלאט (קיעלץ) ה' העלבערג (יענדזשעוו) און אכטאשעווסקי (קאָנסק).

דער צוזאמענפאָהר האָט דעלעגירט צוויי מיטגלידער צו פאָהרען אין מיניסטעריום, בכדי צו אינטערווענירען, אז די שווערע גזירה פאר יודען זאָל אָבגעשאַפט ווערען. דערווייל איז די גזירה אָבגעלייגט געוואָרען.

פונ'ם יודישען מענער-גימנאַזיע

שבת צונאכט דעם 19 ה. ח. איז אין יודישען גימנאַזיום פאָרגעקומען די קאָנסטיטואירונגס-פערזאמלונג פון דער ניי-געוועהלטער פערוואַלטונג. אלס פאָרזיצענדער איז געוועהלט געוואָרען ה' ז. העכמאַן, אלס וויצע-פאָרז. די ה״ה אלטער עהרליך און וואָלף קלינקע.

דער דירעקטאָר ה' ד״ר פויער האָט אָבגעגעבען א בעריכט וועגען צושטאנד פונ'ם גימנאַזיום, איבער א גאנצע רייהע איינריכטונגען, וואָס דאָס גימנאַזיום האָט איינגעקויפט, אויך ביכער אין פויליש אין העברעאיש און דעמאָנסטרירט פערשידענע בעלויכטונגס-אפּאַראַטען און אנדערע.

אלס צייכען פון צופרידענהייט האָט די פערוואַלטונג איבערגעגעבען דעם ה ד״ר פויער 660 זל. צו בעצאָלען פאר איינעם פון די איינגעקויפטע אפּאַראַטען, וועלכע דינט צו דערפּראָיעקטירען בילדער אויפ'ן עקראַן. דערויף האָט דער דירעקטאָר ה' ד״ר פויער געמאָלדען, אז צו דעם זעלבען צוועק האָט איהם ד״ר פעלץ צוגעשיקט הונדערט זלאָטעס און אויך ער, ד״ר פויער שענקט הונדערט זלאָטעס.

נאָכדעם ווי עס זענען ערלעדיגט געוואָרען נאָך פערשידענע בודזשעט-פראגען איז בעשטעטיגט געוואָרען צו רופען די צווייטע זיצונג אויפ'ן נאָענסטען שבת-צו-נאכט

מתנות פאר'ן בית יתומים

צוליב דער פערלאָבונג פון זיין טאָכטער האָט דער ה' ה. מערלין געשענקט 2 אייזערנע בעטען אין ווערט פון 106 זל. פאר'ן בית-יתומים.

דער ה' אליעזר רייזמאַן האָט פאר דעם בית יתומים צוגעשיקט צעהן קערץ קוילען

פון יודישען אינוואַלידען-פעראיין

אין צוזאמענהאנג מיט די פאָרשטעהענדע סיים-וואַהלען האָט דער יודישער אינוואַלידען-פעראיין אין קעלץ צוזאמענגערופען א צוזאמענפאָהר פון אינוואלידען פון דער קעלצער וואָיעוואודסטווע, אויף וועלכען עס איז בעשלאָסען געוואָרען, אָבזאָגענדיג די פערדיענסטען, וועלכע עס האָט ביים פערטיידיגען די אינטערעסען פון די יודישע מלחמה-קרבנות דער דעפּוטאַט העללער, צו שטימען נור אויף דער ליסטע צום סיים אויף וועלכער עס וועט פיגורירען דעפּוטאַט צבי העללער.

„סיבלאָקאטאַרקא“

שבת דעם 26-טען דעם ה. ח. וועט אין „פּאַלאס“ אויסגעפיהרט ווערען דורך א גרופּע אמאַטאָרען די קאָמעדיע „סובלאָקאטאַרקא“ אין 3 אקטען.

די גאנצע הכנסה איז בעשטימט פאר'ן בית-יתומים.

עס אונטערליגט נישט קיין שום ספק, אז די גאנצע יודישע בעפעלקערונג, וועט פערשטעהן די וויכטיגקייט פון אזא נוצליכע אינסטיטוציע ווי דער בית-יתומים און וועט די פאָרשטעלונג בעזוכען מאסענווייז.

פונ'ם שטאָדט-ראַט.

ווי מיר הערען געוואָהר פון גאנץ זיכערע קוועלען, וועט דער ניי-געוועהלטער שטאָדט-ראט גערופען ווערען אויף א קאָנסטיטואירונגס-זיצונג שבת דעם 26 ה. ח. שפּעטענסט אָדער מאָנטאג דעם 28 ה. ח.

קעלצער כראָניק.

דער אריינפאָהר פונ'ם ה' וואָיעוואָדא קארסאק אין דאָמבראָווער קוילען געביעט.

מיטוואָך דעם 23-טען ה. ח. פאָהרט דער ה' וואָיעוואָדא אין בעגלייטונג פון רעפערענט פאר ארגאַניזאציאָנס-ענינים ה' קאָלבא אין דאָמבראָווער קוילען געביעט.

דער ציעל פון דער רייזע זאָל זיין, כדי פערזענליך צו בעקענען מיט'ן אָרטיגען בעשטאנד פון אינדוסטריע, ארבייטער און אנדערע געזעלשאפטליכע אָרגאַניזאציעס און בכלל מיט דער גאַנצער לאגע פונ'ם קוילען-געביעט.

פון דאָרט וועט דער ה' וואָיעוואָדא אָבפאָהרען קיין ווארשא.

וועגען די בעשולדיגטע בעאַמטע פונ'ם מאַגיסטראַט.

די בעאמטע פונ'ם היגען מאגיסטראַט ה' אלפאנס קיעל און קאַליסקא, וועלכע עס ווערען פאַרגעוואָרפען די גולד פון פערשיידענע פאַליטע ידיעות וועגען מערשיידענע פונ'ם געגעראל זאגור-סקי זענען, זייט שבת דעם 19-טען ה. ח. 11 א זייגער פארמיטאָג, אָבגעשטעלט געוואָרען אין זייער דינסט, ביז דער ענטגילטיגער ליקווידאציע פון זייער פראָצעס.

א שחט-הייזל אויף עופות.

פון לאַנגע יאָהרען פיהלט זיך אין קיעלץ א גרויס נויטיגקייט אין א שחט-הייזל פאר עופות, דאָס שחט-הייזעל, וואָס געפינט זיך ביז יעצט אויף אלטע ווארשאַוער 16 ענטשפּרעכט נישט די פאָדערונגען פון א שחט-הויז. און שוין א לענגערע צייט ווי דער געזונדהייטס-אמט אמט ביי דער וואָיעוואָדסטווא פאָ-דערט אויף די יודישע גמינע צו בויען א שחט-הויז, וואָס זאָל זיין געאייגענט צו דיעם ציעל. ביז אבער דאָס נייע שחט-הויז וועט אויסגעבויט ווערען איז די גמינע אויפגעפאָדערט געוואָרען א דורכצופיהרען א גאנצע רייהע אויס-בעסערונגען און אָרדנונג, וואָס איז אָנגעוויזען געוואָרען דורך דעם ה' גאַלקע.

ווי מיר ווערען געוואָהר קויפט די יודישע גמינע שוין אין די נאָהענטסטע טעג א פלאַץ פון בערך צוואנציג טויזענד קוואדראַט איילען אין צענטרום פון יודישען געגענד און וועט באַלד צוטריטען צו בויען א גרינסער, מאָ-דערן, היגיענישער שחט-הויז פאר עופות, וואו עס וועט זיך אויך געפינען א קאַרטאָטעקע פאר מעדערן, ביוי א, אברוה-צימער פאר די שוחטים א. ז. וו.

גאַנצער לאגע...

גמבריכט נאָר „פּאַטאַקאָל"

וועלכער איז אויף דער ווירטשאפטליך שפייז-פּראָ-דוקטען אויסשטעלונג אין קאַטאָוויץ (18|9—9|10 27) בעשאַנקען געוואָרען מיט א

גאָלדענעם מעדאַל

הכשר פונ'ם הרה"ג צבי חנוך הכהן שליט"א לפנים אבד"ק בענדין.

TEATR „ROZMAITOŚCI" w Radomiu.

w sobotę 26 listopada 1927 TYLKO JEDEN WYSTĘP ZESPOŁU ARTYSTÓW OPEROWYCH

odegrano będzie TOSCA popularna OPERA w 3-ech aktach sław. kompozytora G. PUCCINIEGO

— w rolach głównych —

Olga ORLEŃSKA, Mieczysław SALECKI Mikołaj JACHNO, Karol DEMSKI — i inni —

Kierownictwo muzyczne HENRYK SZATKOWSKI.

Własne kostjumy w stylu epoki 1800 r. własne dekoracje, butaforja.

Początek o godz. 8^30

Bilety wcześniej do nabycia w firmie „Juljan Miecznikowski" Lub. 13 tel. 125, a w dniu Przedstawienia w kasie teatru od godz. 7 wieczorem.

Kino „CZARY" w Kielcach | Dziś i dni następnych

KSIĘŻNA CZARDASZKA

w rolach głównych Lia HAID, Oskar MARION i IMRER

Anons: ZEW MORZA.

בעסטע שיפס-קאָמוניקאציע צווישען פוילען און קאַנאַדע

„באַלטיק-אַמעריקאַ-ליין"

עמיגראַציע — ענינים ערלעדיגט

ביוראָ „ריס"

קעלץ, קילינסקי גאַס № 8

Kino ODEON w Radomiu.

Od dnia 21-go listopada

Monumentalne arcydzieło sztuki kinematograficznej

p. t. KURJER CARSKI

W rolach głównysh Iwan Mozżuchin, Natalja Kowanko.

NAD PROGRAM GENJALNY WŁADZIO ZWIRLICZ.

LEKARZ DENTYSTA

E. OKNOWSKI

leczenie zębów oraz jamy ustnej wraz z Laboratorjum zębów sztucznych pod kierownictwem technika dentystycznego z kwalifikacjami zagranicznymi K. GINGOLDA

Ceny nader przystępne i dogodne warunki

KIELCE, Kapitalna 11 m. 16 parter.

בעקאַנטמאַכונג.

די לאנג עקזיסטירענדע פירמע נתן זיגמאַן, ראדאָם לובלינער 5 מאכט בעקאנט, דאָס ער האָט ערהאלטען צום הערבסט-סעזאָהן פערשידענע בעסטע שטאָפען, בענסקע און דאמסקע אויף אנציגען, פאלטענס, קאָסטיומען, ווידענס, פליושען, לייוונט אויף וועש, ווי אויך מיטער צו פעלצען

ביליגע פרייזען! — גוטע בעדינגונגען! — קומט און איבערציגט אייך!

מיט אכטונג נתן זיגמאַן, ראדאָם לובלינער 5.

Kino „CZARY" w Radomiu.

Od czwartku dnia 24 do niedzieli 27 r. b. włącznie.

Wielka Premiera słynnego długo oczekiwanego arcydzieła wytwórni FOX FILM

DOLAR, SPRYT i Trochę szczęścia

(SZYMON LEWI w AMERYCE)

W rolach głównych: George Sidney i Samy Cohen

Nad program: Chamberlingberjada.

Kino CORSO — w — RADOMIU.

Od dziś do niedzieli 27

długo oczekiwana wszechświat. premjera! premjera!

KOCHAJ MNIE, a świat będzie moim

w rolach głównych: Mary Philbin, Betty Compson i Norman Kerry.

ZENITH

„זעניט"

זייגעריל איז עלעגאַנט, פּראַקטיש, דויערהאַפט און ריכטיג.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni Radom, Swarlikowska 20.